

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การเสนอผลวิจัยเรื่องความคิดเห็นของผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรม เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลนั้น กรอบทฤษฎีสำคัญดังนี้ คือ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะตามลำดับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วย เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน เกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรม เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน เกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรม เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ใช้แรงงาน และนายจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วย เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน โดยมีตัวอย่างประชากรทั้งหมด 348 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสำรวจความคิดเห็นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยจัดทำเป็น 3 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 สำหรับผู้ใช้แรงงาน ฉบับที่ 2 สำหรับนายจ้าง ฉบับที่ 3 สำหรับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทั้ง 3 กรม ในแต่ละฉบับแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อความเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสำรวจในเรื่องเพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุการทำงาน ตำแหน่งงาน ระยะเวลาที่เป็นสมาชิกสหภาพแรงงาน ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งประธานสหภาพแรงงาน และประสบการณ์ในการจัดการศึกษาให้กับผู้ใช้แรงงาน

ตอนที่ 2 เป็นข้อความความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในโรงงานอุตสาหกรรม เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีทั้งหมด 4 ด้านด้วยกัน คือ ด้านบทบาทของการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรม ด้านรูปแบบของกิจกรรม ด้านเนื้อหา และด้านการบริหารจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงาน โดยในแต่ละด้านจะมีคำถามปลายเปิด (Open Ended) ด้วย

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้แจกแบบสำรวจความคิดเห็นและเก็บกับคืนด้วยตนเองเป็นบางส่วน บางส่วนใช้เก็บข้อมูลทางไปรษณีย์ จากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสำรวจทั้งหมดที่ได้รับกลับคืนมา ทำการคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติ ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสำรวจ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

2. ศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน โดยการใช้วิธีวิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายชื่อของแต่ละด้าน

3. เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน โดยการใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way Analysis of Variance) และทดสอบรายคู่ในข้อที่มีความคิดเห็นแตกต่างโดยวิธีทดสอบของเชฟเฟ่ (Scheffe)

4. สำหรับคำถามปลายเปิดในแต่ละด้านผู้วิจัยได้สรุปและนำเสนอในรูปแบบของการบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

ในสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แยกกล่าวสรุปเป็น 3 ตอน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสำรวจ การศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง

เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษา - นอกโรงเรียน เกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรม และ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดการ การศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรม ดังรายละเอียดที่จะนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสำรวจ

1. ผู้ใช้แรงงานที่ตอบแบบสำรวจมีจำนวน 100 คน เป็นชายร้อยละ 92 ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 56) มีอายุระหว่าง 26 - 35 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและ อาชีวศึกษาเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 40) ผู้ใช้แรงงานส่วนมาก (ร้อยละ 53) มีระยะเวลา ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมาแล้วระหว่าง 1 - 10 ปี และมีระยะเวลาที่เป็นสมาชิก สหภาพแรงงานมาแล้ว 1 - 10 ปี (ร้อยละ 93) ซึ่งส่วนใหญ่ (ร้อยละ 95) ดำรงตำแหน่ง ประธานสหภาพแรงงานมาแล้ว 1 - 5 ปี

2. นายจ้างที่ตอบแบบสำรวจมีจำนวน 141 คน เป็นชายร้อยละ 79.4 ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 47.5) มีอายุอยู่ระหว่าง 26 - 35 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีเป็น ส่วนมาก (ร้อยละ 58.9) นายจ้างส่วนมาก (ร้อยละ 66.7) มีระยะเวลาที่ทำงานใน โรงงานอุตสาหกรรมมาแล้วระหว่าง 1 - 10 ปี

3. เจ้าหน้าที่กรมแรงงานที่ตอบแบบสำรวจมีจำนวน 41 คน เป็นชายร้อยละ 51.2 ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 41.5) มีอายุอยู่ระหว่าง 36 - 45 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับ ปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 73.1) ส่วนมาก (ร้อยละ 34.1) มีอายุราชการอยู่ใน ระหว่าง 11 - 20 ปี โดยกลุ่มที่มีอายุราชการระหว่าง 21 - 30 ปี ก็มีถึงร้อยละ 31.7 ซึ่งเจ้าหน้าที่กรมแรงงานส่วนใหญ่ (ร้อยละ 63.4) เคยมีประสบการณ์ในการจัดการศึกษา ให้กับผู้ใช้แรงงานมาแล้ว

4. เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ตอบแบบสำรวจมีจำนวน 31 คน เป็น ชายร้อยละ 61.3 ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 67.7) มีอายุอยู่ระหว่าง 36 - 45 ปี มีการศึกษา อยู่ในระดับสูงกว่าปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 51.6) ส่วนมาก (ร้อยละ 64.5) มี อายุราชการอยู่ในระหว่าง 11 - 20 ปี ซึ่งเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมส่วนใหญ่

(ร้อยละ 51.6) ไม่เคยมีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาให้กับผู้ใช้แรงงานมาก่อน

5. เจ้าหน้าที่กรมการศึกษาออกโรงเรียน ที่ตอบแบบสำรวจมีจำนวน 35 คน เป็นชายร้อยละ 65.7 ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 48.5) มีอายุอยู่ระหว่าง 46 - 55 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับสูงกว่าปริญญาตรีเป็นส่วนมาก (ร้อยละ 48.6) และส่วนมาก (ร้อยละ 45.7) มีอายุราชการอยู่ในระหว่าง 21 - 30 ปี ซึ่งเจ้าหน้าที่กรมการศึกษาออกโรงเรียน ที่เคยมีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาให้กับผู้ใช้แรงงานมีจำนวนร้อยละ 42.9

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษาออกโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรม

1. ความคิดเห็นของผู้ใช้แรงงาน

ผู้ใช้แรงงานมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรม เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลทุกค้ำอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.96$) สรุปได้ดังนี้ คือ

1.1 ค้ำบทยภาพของการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรม เมื่อพิจารณาค้ำเฉลี่ยเป็นรายค้ำย่อย และรายข้อพบว่า

1.1.1 ค้ำบทยวิชาสามัญ ผู้ใช้แรงงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.70$) และเมื่อพิจารณาค้ำเฉลี่ยเป็นรายข้อพบว่า ผู้ใช้แรงงานไม่แน่ใจเพียง 1 ข้อ คือ ไม่แน่ใจว่าเมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาค้ำขึ้นแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้แรงงานกับนายจ้าง และผู้ร่วมงานจะดีขึ้น ($\bar{X} = 3.33$) นอกนั้นเห็นด้วยทั้งสิ้น โดยเห็นด้วยมากที่สุดในเรื่องที่ว่าเมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาค้ำขึ้นแล้ว จะมีความเชื่อมั่นในตนเองเกี่ยวกับการปฏิบัติงานดีขึ้น ($\bar{X} = 3.93$)

1.1.2 ค้ำบทยหัตถะวิชาอาชีพ ผู้ใช้แรงงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 4.02$) และเมื่อพิจารณาค้ำเฉลี่ยเป็นรายข้อพบว่า เห็นด้วยอย่างยิง 1 ข้อ คือ เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาค้ำขึ้นแล้วจะมีความสามารถในการปฏิบัติงานได้ผลดีและมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 4.67$) นอกนั้นอีก 4 ข้อ เห็นด้วยทุกข้อ โดยเห็นด้วยมากที่สุดในเรื่องที่ว่า เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาค้ำขึ้นแล้วจะมีผลให้ผลผลิตของโรงงานมีคุณภาพดีขึ้น ($\bar{X} = 4.17$) ส่วนข้อที่เห็นด้วยน้อยที่สุด คือ เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาค้ำขึ้นแล้วจะมีผลให้หัวหน้างานใช้เวลาในการควบคุมงานน้อยลง ($\bar{X} = 3.58$)

1.1.3 ด้านความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน ผู้ใช้แรงงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 4.13$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อทั้งหมดแล้วพบว่าเห็นด้วยทุกข้อ ข้อที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาคีขึ้นแล้วจะมีความเข้าใจในสิทธิ และหน้าที่ขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนดคีขึ้น ($\bar{X} = 4.45$) ส่วนข้อที่เห็นด้วยน้อยที่สุด คือ เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาคีขึ้นแล้ว นายจ้างจะปกครองผู้ใช้แรงงานได้ง่ายขึ้น ($\bar{X} = 3.81$)

1.2 ด้านรูปแบบของกิจกรรม เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านย่อย และรายข้อพบว่า

1.2.1 ด้านวิชาสามัญ ผู้ใช้แรงงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 4.04$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าเห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 ข้อ คือ จัดให้มีแหล่งข่าวทางการศึกษาในโรงงาน ($\bar{X} = 4.51$) นอกนั้นอีก 6 ข้อ เห็นด้วยทุกข้อ ข้อที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ จัดให้มีห้องสมุดในโรงงาน ($\bar{X} = 4.33$) ส่วนข้อที่เห็นด้วยน้อยที่สุด ได้แก่ ออกค่ายพักแรมนอกสถานที่ ($\bar{X} = 3.52$)

1.2.2 ด้านทักษะวิชาอาชีพ ผู้ใช้แรงงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 4.33$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าเห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 ข้อ คือ จัดให้มีเอกสาร สิ่งพิมพ์ จุลสาร ที่ให้ความรู้ทางด้านทักษะวิชาอาชีพเป็นเรื่อง ๆ ($\bar{X} = 4.51$) นอกนั้นเห็นด้วยทุกข้อ ข้อที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ จัดให้มีการฝึกปฏิบัติอย่างเพียงพอ ($\bar{X} = 4.48$) ส่วนข้อที่ว่าจัดให้มีนิตรสาร โสภทัศน์วัสดุ และสื่ออื่น ๆ นั้นเห็นด้วยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.07$)

1.2.3 ด้านความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน ผู้ใช้แรงงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 4.19$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าเห็นด้วยทุกข้อ ข้อที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ จัดในรูปการบรรยาย หรืออภิปรายโดยวิทยากรที่มีชื่อเสียง ($\bar{X} = 4.39$) ส่วนข้อที่เห็นด้วยน้อยที่สุด ได้แก่ จัดนิตรสารให้ความรู้ในวิชาต่าง ๆ ($\bar{X} = 3.91$)

1.3 ด้านเนื้อหา เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านย่อย และรายข้อพบว่า

1.3.1 ด้านวิชาสามัญ ผู้ใช้แรงงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.73$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อก็พบว่าเห็นด้วยทุกข้อ ข้อที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ กลุ่มวิชาพื้นฐานและสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ($\bar{X} = 3.85$) สำหรับกลุ่ม

วิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัยนั้น เห็นด้วยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.62$)

1.3.2 ด้านทักษะวิชาอาชีพ ผู้ใช้แรงงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.92$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าเห็นด้วยในวิชาอาชีพ คำนงานช่าง ($\bar{X} = 4.20$) และวิชาอาชีพสำหรับงานอภีเรณในครัวเรือน ($\bar{X} = 4.08$) ส่วนวิชาอาชีพด้านพาณิชยกรรมนั้นไม่แน่ใจ ($\bar{X} = 3.47$)

1.3.3 ด้านความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน ผู้ใช้แรงงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 4.12$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อก็พบว่าเห็นด้วยทุกข้อ โดยเห็นด้วยกับวิชาค่านกฎหมายและด้านแรงงานมากที่สุด ($\bar{X} = 4.38$) ในขณะที่เห็นด้วยน้อยที่สุดกับวิชาด้านการประชาสัมพันธ์ ($\bar{X} = 3.76$)

1.4 ด้านการบริหารการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงาน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านย่อยและรายข้อพบว่า

1.4.1 ด้านวิชาสามัญ ผู้ใช้แรงงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.74$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าเห็นด้วยอย่างยิ่ง 2 ข้อ คือ กรมการศึกษานอกโรงเรียนควรเป็นฝ่ายดำเนินการและสนับสนุนการจัดการศึกษา โดยเป็นแกนกลางและประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 4.54$) และนายจ้างควรเป็นฝ่ายสนับสนุนให้จัดสถานที่ในโรงงานเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาแก่ผู้ใช้แรงงาน ($\bar{X} = 4.66$) ในขณะที่ไม่แน่ใจ 8 ข้อ โดยไม่แน่ใจมากที่สุดในข้อที่ว่า สหพันธ์นายจ้างควรเป็นฝ่ายดำเนินการและสนับสนุนการจัดการศึกษา โดยเป็นแกนกลางและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 2.85$) และไม่แน่ใจน้อยที่สุดในข้อที่ว่า สหภาพแรงงาน, สภาแรงงาน ควรเป็นฝ่ายดำเนินการและสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยเป็นแกนกลางและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 3.43$) นอกนั้นเห็นด้วย

1.4.2 ด้านทักษะวิชาอาชีพ ผู้ใช้แรงงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.81$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าเห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 ข้อ คือ นายจ้างควรเป็นฝ่ายสนับสนุนให้จัดสถานที่ในโรงงานเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาแก่ผู้ใช้แรงงาน ($\bar{X} = 4.59$) ไม่แน่ใจ 5 ข้อ โดยไม่แน่ใจมากที่สุดในข้อที่ว่า สหพันธ์นายจ้างควรเป็นฝ่ายดำเนินการและสนับสนุนการจัดการศึกษา โดยเป็นแกนกลางและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 3.05$) และไม่แน่ใจน้อยที่สุดในข้อที่ว่า สหภาพแรงงาน, สภาแรงงาน ควรเป็นฝ่ายดำเนินการและสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยเป็นแกนกลางและ

ประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกนั้นเห็นด้วย

1.4.3 ด้านความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน ผู้ใช้แรงงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.76$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าเห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 ข้อ คือ นายจ้างควรเป็นฝ่ายสนับสนุนให้จัดสถานที่ในโรงงานเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาแก่ผู้ใช้แรงงาน ($\bar{X} = 4.67$) ในขณะที่ไม่แน่ใจ 5 ข้อ โดยไม่แน่ใจมากที่สุดข้อที่ว่า สหพันธ์นายจ้างควรเป็นฝ่ายดำเนินการและสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยเป็นแกนกลางและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 3.02$) และไม่แน่นอนข้อที่ว่าองค์กรเอกชนควรเป็นฝ่ายดำเนินการและสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยเป็นแกนกลางและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 3.38$) นอกนั้นเห็นด้วย

2. ความคิดเห็นของนายจ้าง

นายจ้างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรมเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลทุกด้านอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.63$) สรุปได้ดังนี้ คือ

2.1 ด้านบทบาทของการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรม เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านย่อยและรายข้อพบว่า

2.1.1 ด้านวิชาสามัญ นายจ้างมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.68$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อพบว่าไม่แน่ใจ 1 ข้อ คือ ไม่แน่ใจว่าเมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาดีขึ้นแล้วจะมีโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่ที่ปฏิบัติงานมากขึ้น ($\bar{X} = 3.48$) นอกนั้นเห็นด้วยทุกข้อ โดยเห็นด้วยมากที่สุดข้อที่ว่า เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาดีขึ้นแล้วการติดต่อสื่อสารระหว่างนายจ้างและผู้ใช้แรงงานจะสะดวกและเข้าใจง่ายขึ้น ($\bar{X} = 4.16$)

2.1.2 ด้านทักษะวิชาชีพ นายจ้างมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 4.04$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อพบว่าเห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 ข้อ คือ เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาดีขึ้นแล้วจะมีความสามารถในการปฏิบัติงานได้ผลดีและมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 4.53$) นอกนั้นเห็นด้วยทุกข้อโดยเห็นด้วยมากที่สุดข้อที่ว่า เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาดีขึ้นแล้วจะมีผลทำให้ผลผลิตของโรงงานมีคุณภาพดีขึ้น ($\bar{X} = 4.13$) ส่วนข้อที่เห็นด้วยน้อยที่สุด คือ เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาดีขึ้นแล้ว

หัวหน้างานจะใช้เวลาในการควบคุมงานน้อยลง ($\bar{X} = 3.64$)

2.1.3 ด้านความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน นายจ้างมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.65$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อพบว่า ไม่แน่ใจ 1 ข้อ คือ เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาที่ขึ้นแล้ว นายจ้างจะปกครองผู้ใช้แรงงานได้ง่ายขึ้น ($\bar{X} = 3.36$) นอกนั้นเห็นด้วยทุกข้อ โดยเห็นด้วยมากที่สุดในข้อที่ว่า เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาที่ขึ้นแล้ว จะมีความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนดคดีขึ้น ($\bar{X} = 4.11$)

2.2 ด้านรูปแบบของกิจกรรม เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านย่อยและรายข้อพบว่า

2.2.1 ด้านวิชาสามัญ นายจ้างมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.53$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เห็นด้วย 4 ข้อ ข้อที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ จัดให้มีแหล่งข่าวการศึกษาในโรงงาน ($\bar{X} = 4.33$) รองลงมาคือ จัดให้มีห้องสมุดในโรงงาน ($\bar{X} = 4.12$) นอกนั้นไม่แน่ใจ โดยไม่แน่ใจมากที่สุดในข้อที่ว่า ออกค่ายพักแรมนอกสถานที่ ($\bar{X} = 2.52$)

2.2.2 ด้านทักษะวิชาอาชีพ นายจ้างมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.93$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เห็นด้วยเป็นส่วนมาก โดยเห็นด้วยมากที่สุดในข้อที่ว่า จัดให้มีเอกสาร สิ่งพิมพ์ จุลสาร ที่ให้ความรู้ทางด้านทักษะวิชาอาชีพเป็นเรื่อง ๆ ($\bar{X} = 4.21$) รองลงมาคือ จัดให้มีการฝึกปฏิบัติอย่างเพียงพอ และจัดให้มีห้องสมุดในโรงงาน ($\bar{X} = 4.02$) มีเพียง 1 ข้อ ที่นายจ้างไม่แน่ใจ คือ จัดเป็นชั้นเรียนจบแล้วมีใบประกาศนียบัตรรับรอง ($\bar{X} = 3.45$)

2.2.3 ด้านความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน นายจ้างมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.68$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ไม่แน่ใจ 2 ข้อ คือ จัดทัศนศึกษาหรือดูงาน ($\bar{X} = 3.28$) และจัดนิทรรศการให้ความรู้ในวิชาต่าง ๆ ($\bar{X} = 3.30$) นอกนั้นเห็นด้วย โดยเห็นด้วยมากที่สุดกับการให้บริการเผยแพร่ข่าวสารในรูปแบบของเอกสาร สิ่งพิมพ์ ($\bar{X} = 4.14$)

2.3 ด้านเนื้อหา เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านย่อยและรายข้อพบว่า

2.3.1 ด้านวิชาสามัญ นายจ้างมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่แน่ใจ ($\bar{X} = 3.27$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อก็พบว่าไม่แน่ใจทุกข้อ ข้อที่ไม่แน่ใจมากที่สุดคือ

กลุ่มวิชาภาษาต่างประเทศ ($\bar{X} = 3.09$) ส่วนข้อที่ไม่แน่ใจน้อยที่สุด ได้แก่กลุ่มวิชาพื้นฐาน และสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ($\bar{X} = 3.42$)

2.3.2 ด้านทักษะวิชาอาชีพ นายจ้างมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.64$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เห็นด้วยในวิชาอาชีพคํานงาน ข้าง ($\bar{X} = 4.03$) และวิชาอาชีพสำหรับงานอดิเรกในครัวเรือน ($\bar{X} = 3.60$) ส่วนวิชา อาชีพคํานพาณิชยกรรมนั้นไม่แน่ใจ ($\bar{X} = 3.29$)

2.3.3 ด้านความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน นายจ้างมีระดับ ความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.74$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ไม่ แน่ใจกับวิชาคํานการประชาสัมพันธ์ ($\bar{X} = 3.10$) นอกนั้นเห็นด้วย โดยเห็นด้วยกับวิชา คํานการสุขภาพ การอนามัย และสวัสดิศึกษามากที่สุด ($\bar{X} = 4.15$) รองลงมาคือวิชา คํานกฎหมายและคํานแรงงาน ($\bar{X} = 3.89$)

2.4 คํานการบริหารการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงาน เมื่อ พิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายคํานย่อยและรายข้อพบว่า

2.4.1 คํานวิชาสามัญ นายจ้างมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ แน่ใจ ($\bar{X} = 3.38$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ไม่เห็นด้วย 2 ข้อ คือ ไม่เห็น ด้วยที่จะให้สหภาพแรงงาน สภาแรงงาน และสหพันธ์นายจ้าง เป็นฝ่ายคํานเนินการและ สนับสนุนการจัดการศึกษาโดยเป็นแกนกลาง และประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 2.43$ และ $\bar{X} = 2.47$ ตามลำดับ) เห็นด้วย 9 ข้อ โดยเห็นด้วยมากที่สุดกับการ ที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน ควรเป็นฝ่ายคํานเนินการและสนับสนุนการจัดการศึกษาโดย เป็นแกนกลางและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 4.37$) นอกนั้นไม่แน่ใจ

2.4.2 ด้านทักษะวิชาอาชีพ นายจ้างมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.56$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เห็นด้วย 11 ข้อ โดยเห็น ด้วยมากที่สุดกับข้อที่ว่าบุคลากรที่เหมาะสมสำหรับเป็นผู้สอน ควรเป็นผู้มีความรู้และ ประสบการณ์ในการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมหรือทางคํานแรงงาน ($\bar{X} = 4.32$) และเห็นด้วยน้อยที่สุดในข้อที่ว่า สถาบันการศึกษาควรเป็นฝ่ายคํานเนินการและสนับสนุนการ จัดการศึกษาโดยเป็นแกนกลางและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 3.57$) นอกนั้นไม่แน่ใจ โดยไม่แน่ใจมากที่สุดในข้อที่ว่า สหภาพแรงงาน สภาแรงงานควรเป็นฝ่าย คํานเนินการและสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยเป็นแกนกลาง และประสานงานกับหน่วยงาน

อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 2.72$)

2.4.3 ด้านความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน นายจ้างมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่แน่ใจ ($\bar{X} = 3.45$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เห็นด้วย 8 ข้อ โดยเห็นด้วยมากที่สุดในข้อที่ว่า นายจ้างควรเป็นฝ่ายสนับสนุนและจัดสถานที่ในโรงงานเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาแก่ผู้ใช้แรงงาน ($\bar{X} = 4.13$) และเห็นด้วยน้อยที่สุดในข้อที่ว่า สถาบันการศึกษาควรเป็นฝ่ายดำเนินการและสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยเป็นแกนกลางและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 3.57$) นอกนั้นไม่แน่ใจ โดยไม่แน่ใจมากที่สุดในข้อที่ว่า การจัดหาผู้สอนควรดำเนินการโดยสหภาพแรงงาน ($\bar{X} = 3.04$) และไม่แน่ใจน้อยที่สุดในข้อที่ว่า กรมแรงงานควรเป็นฝ่ายดำเนินการและสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยเป็นแกนกลางและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 3.47$) และการจัดหาผู้สอนควรดำเนินการโดยนายจ้าง ($\bar{X} = 3.47$)

3. ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่กรมแรงงาน

เจ้าหน้าที่กรมแรงงานมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรมเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลทุกด้านอยู่ในเกณฑ์เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.92$) สรุปได้ดังนี้ คือ

3.1 ด้านบทบาทของการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรม เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านย่อย และรายข้อพบว่า

3.1.1 ด้านวิชาสามัญ เจ้าหน้าที่กรมแรงงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.82$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อก็พบว่าเห็นด้วยทุกข้อ โดยเห็นด้วยมากที่สุดในข้อที่ว่า เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาคีขึ้นแล้ว จะมีผลให้การติดต่อสื่อสารระหว่างนายจ้างและผู้ใช้แรงงานสะดวกและเข้าใจง่ายขึ้น ($\bar{X} = 4.17$) และเห็นด้วยน้อยที่สุดในข้อที่ว่า เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาคีขึ้นแล้ว จะมีผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้แรงงานกับนายจ้างและผู้ร่วมงานดีขึ้น ($\bar{X} = 3.61$) และผู้ใช้แรงงานมีโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่ปฏิบัติงานมากขึ้น ($\bar{X} = 3.61$)

3.1.2 ด้านทักษะวิชาชีพ เจ้าหน้าที่กรมแรงงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 4.19$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อพบว่า เห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 ข้อ คือ เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาคีขึ้นแล้ว จะมีความสามารถปฏิบัติงาน

ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 4.63$) นอกนั้นเห็นด้วยทุกข้อ โดยเห็นด้วยมากที่สุดในเรื่องที่ว่า เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาคืบขึ้นแล้ว จะมีผลให้ผลผลิตของโรงงานมีคุณภาพดีขึ้น ($\bar{X} = 4.34$) ส่วนข้อที่เห็นด้วยน้อยที่สุดคือ เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาคืบขึ้นแล้ว หัวหน้างานจะใช้เวลาในการควบคุมงานน้อยลง ($\bar{X} = 3.71$)

3.1.3 ด้านความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน เจ้าหน้าที่กรมแรงงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.96$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อก็พบว่าเห็นด้วยทุกข้อ ข้อที่เห็นด้วยมากที่สุดคือ เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาคืบขึ้นแล้วจะมีความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนดคืบขึ้น ($\bar{X} = 4.42$) ส่วนข้อที่เห็นด้วยน้อยที่สุดคือ เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาคืบขึ้นแล้ว นายจ้างจะปกครองผู้ใช้แรงงานได้ง่ายขึ้น ($\bar{X} = 3.71$)

3.2 ด้านรูปแบบของกิจกรรม เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านย่อยและรายข้อพบว่า

3.2.1 ด้านวิชาสามัญ เจ้าหน้าที่กรมแรงงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.81$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อก็พบว่า ไม่น่าใจ 2 ข้อ โดยไม่น่าใจมากที่สุดในเรื่องที่ว่าออกค่ายพักแรมนอกสถานที่ ($\bar{X} = 2.83$) นอกนั้นเห็นด้วย ข้อที่เห็นด้วยมากที่สุดคือ จัดให้มีแหล่งข่าวทางการศึกษาในโรงงาน ($\bar{X} = 4.46$) ส่วนข้อที่เห็นด้วยน้อยที่สุดคือ จัดทัศนศึกษาหรือดูงาน ($\bar{X} = 3.59$)

3.2.2 ด้านทักษะวิชาชีพ เจ้าหน้าที่กรมแรงงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 4.26$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อก็พบว่าเห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 ข้อ คือ จัดให้มีการฝึกปฏิบัติอย่างเพียงพอ ($\bar{X} = 4.54$) นอกนั้นเห็นด้วยทุกข้อ ข้อที่เห็นด้วยมากที่สุดคือ จัดให้มีนิทรรศการใสศัทัศน์วัสดุและสื่ออื่น ๆ ($\bar{X} = 4.34$) ในขณะที่เห็นด้วยน้อยที่สุดกับการจัดทัศนศึกษาหรือดูงาน ($\bar{X} = 3.93$)

3.2.3 ด้านความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน เจ้าหน้าที่กรมแรงงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 4.19$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อพบว่าเห็นด้วยทุกข้อ ข้อที่เห็นด้วยมากที่สุดคือ มีการจัดฉายภาพยนตร์ วีดิโอเทปหรือบริการเสียงตามสายเพื่อเผยแพร่ข่าวสารหรือให้ความรู้ด้านต่าง ๆ ($\bar{X} = 4.44$) ข้อที่เห็นด้วยน้อยที่สุดคือ จัดทัศนศึกษา หรือดูงาน ($\bar{X} = 3.85$)

3.3 ด้านเนื้อหา เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านย่อยและรายข้อพบว่า

3.3.1 คำนวิชาสามัญ เจ้าหน้าที่กรมแรงงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.63$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อพบว่า ไม่แน่ใจ 1 ข้อ คือ กลุ่มวิชาภาษาต่างประเทศ ($\bar{X} = 3.36$) นอกนั้นเห็นด้วย โดยเห็นด้วยกับกลุ่มวิชาพื้นฐานและสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมากที่สุด ($\bar{X} = 3.83$)

3.3.2 คำนทักษะวิชาอาชีพ เจ้าหน้าที่กรมแรงงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.81$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อพบว่า ไม่แน่ใจ 1 ข้อ คือ วิชาอาชีพค่านิยมชยกรรม ($\bar{X} = 3.37$) นอกนั้นเห็นด้วย โดยเห็นด้วยกับวิชาอาชีพค่านิยมช่าง ($\bar{X} = 4.18$) มากกว่าวิชาชีพสำหรับงานอภีเรกในครัวเรือน ($\bar{X} = 3.87$)

3.3.3 คำนความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน เจ้าหน้าที่กรมแรงงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 4.06$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อพบว่าเห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 ข้อ คือ วิชาค่านิยมหมายและค่านิยม ($\bar{X} = 4.56$) ในขณะที่ไม่แน่ใจ 1 ข้อ คือ วิชาค่านิยมประชาธิปไตย ($\bar{X} = 3.07$) นอกนั้นเห็นด้วยทุกข้อ โดยเห็นด้วยกับวิชาความรู้การสุขาภิบาล การอนามัย และสวัสดิศึกษา ($\bar{X} = 4.38$) มากกว่าวิชาค่านิยมบริหาร ($\bar{X} = 4.21$)

3.4 คำนการบริหารการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงาน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายค่าน้อยและรายข้อพบว่า

3.4.1 คำนวิชาสามัญ เจ้าหน้าที่กรมแรงงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.69$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าเห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 ข้อ คือ นายจ้างควรสนับสนุนให้จัดสถานที่ในโรงงานเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาแก่ผู้ใช้แรงงาน ($\bar{X} = 4.66$) ในขณะที่ไม่แน่ใจ 9 ข้อ โดยไม่แน่ใจมากที่สุดในข้อที่ว่า กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมและสหภาพแรงงาน สภาแรงงานควรเป็นฝ่ายดำเนินการและสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยเป็นแกนกลางกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 2.88$) และไม่แน่ใจน้อยที่สุดในข้อที่ว่า ตัวผู้เรียนเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ($\bar{X} = 3.44$) นอกนั้นเห็นด้วย โดยเห็นด้วยมากที่สุดในข้อที่ว่า การจัดหาผู้สอนควรดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐบาลจัดหา ($\bar{X} = 4.46$)

3.4.2 คำนทักษะวิชาอาชีพ เจ้าหน้าที่กรมแรงงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.84$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เห็นด้วยอย่างยิ่ง

3 ข้อ ข้อที่เห็นด้วยอย่างยิ่งที่สุดคือ ข้อที่ว่านายจ้างควรสนับสนุนให้จัดสถานที่ในโรงงาน เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาแก่ผู้ใช้แรงงาน ($\bar{X} = 4.73$) ในขณะที่ไม่แน่ใจ 7 ข้อ โดยไม่แน่ใจมากที่สุดในข้อที่ว่า สภาพแรงงาน สภาพแรงงาน ควรเป็นฝ่ายดำเนินการและสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยเป็นแกนกลาง และประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 2.98$) ข้อที่ไม่แน่ใจน้อยที่สุดคือ ผู้ใช้แรงงานควรรีใช้เวลาเรียนในช่วงเวลาหลังเลิกงานตามกะเวลา ($\bar{X} = 3.44$) นอกนั้นเห็นด้วย โดยเห็นด้วยมากที่สุดในข้อที่ว่า การจัดหาผู้สอนควรดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐ ($\bar{X} = 4.46$)

3.4.3 ด้านความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน เจ้าหน้าที่กรมแรงงานมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.76$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 ข้อ คือ นายจ้างควรสนับสนุนให้จัดสถานที่ในโรงงานเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาแก่ผู้ใช้แรงงาน ($\bar{X} = 4.76$) ในขณะที่ไม่แน่ใจ 7 ข้อ โดยไม่แน่ใจมากที่สุดในข้อที่ว่า กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมควรเป็นฝ่ายดำเนินการและสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยเป็นแกนกลางและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 3.22$) นอกนั้นเห็นด้วย

4. ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม

เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรม เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลทุกด้านอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.73$) สรุปได้ดังนี้ คือ

4.1 ด้านบทบาทของการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรม
เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านย่อยและรายข้อพบว่า

4.1.1 ด้านวิชาสามัญ เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.87$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อก็พบว่าเห็นด้วยทุกข้อ โดยเห็นด้วยมากที่สุดในข้อที่ว่า เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาที่ขึ้นแล้ว จะมีความเชื่อมั่นในตนเองเกี่ยวกับการปฏิบัติงานดีขึ้น ($\bar{X} = 3.97$) และเห็นด้วยน้อยที่สุดในข้อที่ว่า เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาที่ขึ้นแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้แรงงานกับนายจ้าง และผู้ร่วมงานจะดีขึ้น ($\bar{X} = 3.77$)

4.1.2 ด้านทักษะวิชาชีพ เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 4.18$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อพบว่า

เห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 ข้อ คือ เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาดีขึ้นแล้ว จะมีความสามารถในการปฏิบัติงานได้ผลดี และมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 4.55$) นอกนั้นเห็นด้วยทุกข้อ โดยเห็นด้วยมากที่สุดในข้อที่ว่า เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาดีขึ้นแล้ว จะมีผลให้ผลผลิตของโรงงานมีคุณภาพดีขึ้น ($\bar{X} = 4.39$) ส่วนข้อที่เห็นด้วยน้อยที่สุดคือ เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาดีขึ้นแล้ว หัวหน้างานจะใช้เวลาในการควบคุมงานน้อยลง ($\bar{X} = 3.81$)

4.1.3 ด้านความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.61$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อพบว่าไม่แน่ใจ 2 ข้อ คือ เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาดีขึ้นแล้วจะมีความรับผิดชอบต่องานที่ทำมากขึ้น ($\bar{X} = 3.36$) และนายจ้างจะปกครองผู้ใช้แรงงานได้ง่ายขึ้น เนื่องจากผู้ใช้แรงงานได้พัฒนาให้มีความรับผิดชอบต่อน้ำที่และตนเองมากขึ้น ($\bar{X} = 3.10$) นอกนั้นเห็นด้วย โดยเห็นด้วยมากที่สุดในข้อที่ว่า เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาดีขึ้น จะมีความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนดดีขึ้น ($\bar{X} = 4.07$)

4.2 ด้านรูปแบบของกิจกรรม เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายค่าน้อยและรายข้อพบว่า

4.2.1 ด้านวิชาสามัญ เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.65$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าไม่แน่ใจ 2 ข้อ ได้แก่ จัดบรรยายหรืออภิปรายแสดงความคิดเห็นในเนื้อหาวิชาโดยวิทยากรที่ทรงคุณวุฒิ ($\bar{X} = 3.36$) และออกค่ายพักแรมนอกสถานที่ ($\bar{X} = 2.84$) นอกนั้นเห็นด้วย โดยเห็นด้วยมากที่สุดกับการจัดให้มีนันทนาการ สันทัดวันสัปดาห์และสื่ออื่น ๆ ($\bar{X} = 4.00$) และจัดให้มีแหล่งข่าวทางการศึกษาในโรงงาน ($\bar{X} = 4.00$)

4.2.2 ด้านทักษะวิชาชีพ เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 4.19$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อว่าเห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 ข้อ ได้แก่ จัดให้มีการฝึกปฏิบัติการ ($\bar{X} = 4.55$) นอกนั้นเห็นด้วยทุกข้อ ข้อที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ จัดทัศนศึกษาหรือดูงาน ($\bar{X} = 4.32$) ส่วนข้อที่เห็นด้วยน้อยที่สุด คือ จัดให้มีห้องสมุดในโรงงาน ($\bar{X} = 3.74$)

4.2.3 ด้านความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.74$) และเมื่อ

พิจารณาเป็นรายข้อพบว่าไม่แน่ใจ 2 ข้อ คือ จักทัศน์ศึกษาหรือดูงาน ($\bar{X} = 3.42$) และ จักนิทรรศการให้ความรู้ในวิชาต่าง ๆ ($\bar{X} = 3.42$) นอกนั้นเห็นด้วย โดยเห็นด้วยมากที่สุดกับการบริการเผยแพร่ข่าวสารในรูปของเอกสาร สิ่งพิมพ์ โดยจัดไว้ที่มุมอ่านหนังสือ ตามจุดต่าง ๆ ในโรงงาน ($\bar{X} = 3.94$)

4.3 ด้านเนื้อหา เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านย่อย และรายข้อพบว่า

4.3.1 ด้านวิชาสามัญ เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่แน่ใจ ($\bar{X} = 3.30$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เห็นด้วยกับกลุ่มวิชาพื้นฐานและสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ($\bar{X} = 3.65$) แต่ไม่แน่ใจว่ากลุ่มวิชาภาษาต่างประเทศ ($\bar{X} = 3.02$) และกลุ่มวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย ($\bar{X} = 3.24$)

4.3.2 ด้านทักษะวิชาชีพ เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.52$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เห็นด้วยกับวิชาอาชีพด้านงานช่าง ($\bar{X} = 3.96$) ส่วนวิชาอาชีพด้านพาณิชยกรรมและวิชาอาชีพสำหรับงานอภีเรกในครัวเรือนนั้นไม่แน่ใจ ($\bar{X} = 3.23$ และ $\bar{X} = 3.37$ ตามลำดับ)

4.3.3 ด้านความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.52$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าไม่แน่ใจกับวิชาด้านการประชาสัมพันธ์ ($\bar{X} = 2.82$) นอกนั้นเห็นด้วย โดยเห็นด้วยกับวิชาด้านการสุขภาพ การอนามัย และสวัสดิศึกษามากที่สุด ($\bar{X} = 3.95$)

4.4 ด้านการบริหารการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงาน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านย่อยและรายข้อพบว่า

4.4.1 ด้านวิชาสามัญ เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.61$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าเห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 ข้อ คือ นายจ้างควรสนับสนุนให้จัดสถานที่ในโรงงาน เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาแก่ผู้ใช้แรงงาน ($\bar{X} = 4.52$) ในขณะที่ไม่เห็นด้วยกับกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมที่จะเป็นฝ่ายดำเนินการและสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยเป็นแกนกลางและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 2.48$) มีระดับความคิดเห็นที่ไม่แน่ใจ 8 ข้อ โดยไม่แน่ใจมากที่สุดกับการที่กรมแรงงานควรเป็นฝ่ายดำเนินการและสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยเป็นแกนกลางและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 2.90$) และไม่แน่ใจ

น้อยที่สุดกับการที่องค์กร เอกชนควรเป็นฝ่ายดำเนินการและสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยเป็นแกนกลางและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 3.42$) นอกนั้นเห็นด้วยทุกข้อ

4.4.2 คำนึงทักษะวิชาอาชีพ เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.82$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าเห็นด้วยอย่างยิ่ง 2 ข้อ คือ นายจ้างควรสนับสนุนให้จัดสถานที่ในโรงงานเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาแก่ผู้ใช้แรงงาน ($\bar{X} = 4.74$) และบุคลากรที่เหมาะสมสำหรับเป็นผู้สอนควรเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมหรือทางด้านแรงงาน ($\bar{X} = 4.65$) มีระดับความคิดเห็นที่ไม่แน่ใจ 10 ข้อ โดยไม่แน่ใจมากที่สุดในการข้อที่ว่าบุคลากรที่เหมาะสมสำหรับเป็นผู้สอนควรเป็นผู้ที่จบทางด้านวิชาชีพครูโดยตรง ($\bar{X} = 2.97$) และไม่แน่ใจน้อยที่สุดกับการที่สหภาพแรงงาน, สภาแรงงานควรเป็นฝ่ายดำเนินการและสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยเป็นแกนกลางและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 3.48$) นอกนั้นเห็นด้วยทุกข้อ

4.4.3 คำนึงความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.70$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าเห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 ข้อ คือ นายจ้างควรสนับสนุนให้จัดสถานที่ในโรงงานเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาแก่ผู้ใช้แรงงาน ($\bar{X} = 4.61$) ในขณะที่มีระดับความคิดเห็นที่ไม่แน่ใจ 9 ข้อ โดยไม่แน่ใจมากที่สุดกับการที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมควรเป็นฝ่ายดำเนินการและสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยเป็นแกนกลางและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 2.94$) และไม่แน่ใจน้อยที่สุดกับการที่กรมแรงงานควรเป็นฝ่ายดำเนินการและสนับสนุนการจัดการศึกษา โดยเป็นแกนกลางและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 3.48$) และผู้ใช้แรงงานควรใช้เวลาเรียนในช่วงเวลาตอนเย็น ($\bar{X} = 3.48$) นอกนั้นเห็นด้วยทุกข้อ

5. ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน

เจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรมเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลทุกด้านอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.96$) สรุปได้ดังนี้ คือ

5.1 ด้านบทบาทของการศึกษานอกระบบ โรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรม เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายค่าน้อยและรายข้อพบว่า

5.1.1 ด้านวิชาสามัญ เจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 4.05$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อก็พบว่าเห็นด้วยทุกข้อ โดยเห็นด้วยมากที่สุดข้อที่ว่าเมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาคีขึ้นแล้ว การติดต่อสื่อสารระหว่างนายจ้างและผู้ใช้แรงงานจะสะดวกและเข้าใจง่ายขึ้น ($\bar{X} = 4.34$) และเห็นด้วยน้อยที่สุดในข้อที่ว่าเมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาคีขึ้นแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้แรงงานกับนายจ้างและผู้ร่วมงานจะดีขึ้น ($\bar{X} = 3.69$)

5.1.2 ด้านทักษะวิชาอาชีพ เจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 4.11$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อพบว่าเห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อที่ว่าเมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาคีขึ้นแล้วจะมีความสามารถในการปฏิบัติงานได้ผลดี และมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 4.74$) นอกนั้นเห็นด้วยทุกข้อ โดยเห็นด้วยมากที่สุดข้อที่ว่าเมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาคีขึ้นจะมีผลให้ผลผลิตของโรงงานมีคุณภาพดีขึ้น ($\bar{X} = 4.34$) ส่วนข้อที่เห็นด้วยน้อยที่สุด คือ เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาคีขึ้นแล้ว หัวหน้างานจะใช้เวลาในการควบคุมงานน้อยลง ($\bar{X} = 3.51$)

5.1.3 ด้านความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน เจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 4.01$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อก็พบว่าเห็นด้วยทุกข้อ ข้อที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาคีขึ้นแล้วจะมีความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนดดีขึ้น ($\bar{X} = 4.34$) ส่วนข้อที่เห็นด้วยน้อยที่สุด คือ เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาคีขึ้นแล้ว นายจ้างจะปกครองผู้ใช้แรงงานได้ง่ายขึ้น ($\bar{X} = 3.69$)

5.2 ด้านรูปแบบของกิจกรรม เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายค่าน้อยและรายข้อพบว่า

5.2.1 ด้านวิชาสามัญ เจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 4.00$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อก็พบว่าเห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 ข้อ คือ จัดให้มีแหล่งข่าวทางการศึกษาในโรงงาน ($\bar{X} = 4.63$) ไม่น่าใจ 2 ข้อ คือ การออกค่ายพักแรมนอกสถานที่ ($\bar{X} = 3.17$) และจัดเป็นชั้นเรียนจบแล้วมีใบประกาศนียบัตรรับรอง ($\bar{X} = 3.46$) นอกนั้นเห็นด้วยทุกข้อ

5.2.2 ด้านทักษะวิชาอาชีพ เจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนมี

ระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 4.23$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ พบว่าเห็นด้วยอย่างยิ่ง 2 ข้อ คือ จักให้มีการฝึกปฏิบัติการ ($\bar{X} = 4.54$) และจักให้มีการออกสารสิ่งพิมพ์ จุลสาร ที่ให้ความรู้ทางด้านทักษะวิชาอาชีพเป็นเรื่อง ๆ ($\bar{X} = 4.54$) นอกนั้นเห็นด้วยทุกข้อ โดยเห็นด้วยน้อยที่สุดกับการจัดเป็นชั้นเรียนจบแล้วมีใบประกาศนียบัตรรับรอง ($\bar{X} = 3.51$)

5.2.3 ด้านความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน เจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 4.30$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อพบว่าเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการบริการเผยแพร่ข่าวสารในรูปแบบของเอกสารสิ่งพิมพ์ โดยจัดไว้ที่มุมอ่านหนังสือตามจุดต่าง ๆ ในโรงงาน ($\bar{X} = 4.51$) นอกนั้นเห็นด้วยทุกข้อ โดยเห็นด้วยน้อยที่สุดกับการจัดทัศนศึกษาหรือดูงาน ($\bar{X} = 4.00$)

5.3 ด้านเนื้อหา เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านย่อยและรายข้อพบว่า

5.3.1 ด้านวิชาสามัญ เจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.63$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อก็พบว่าเห็นด้วยทุกข้อ โดยเห็นด้วยกับกลุ่มวิชาพื้นฐานและสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมากที่สุด ($\bar{X} = 3.82$) ในขณะที่เห็นด้วยน้อยที่สุดกับกลุ่มวิชาภาษาต่างประเทศ ($\bar{X} = 3.50$)

5.3.2 ด้านทักษะวิชาอาชีพ เจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.79$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อก็พบว่าเห็นด้วยทุกข้อ โดยเห็นด้วยมากที่สุดกับกลุ่มวิชาทำงานช่าง ($\bar{X} = 3.90$) รองลงมา คือ กลุ่มวิชาอาชีพสำหรับงานอเนกในครัวเรือน ($\bar{X} = 3.79$) และกลุ่มวิชาอาชีพด้านพาณิชยกรรม ($\bar{X} = 3.70$) ตามลำดับ

5.3.3 ด้านความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน เจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.92$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อพบว่าไม่แน่ใจ 1 ข้อ คือ วิชาด้านการประชาสัมพันธ์ ($\bar{X} = 3.20$) นอกนั้นเห็นด้วยทุกข้อ โดยเห็นด้วยมากที่สุดกับวิชาด้านการสุขาภิบาล การอนามัยและสวัสดิศึกษา ($\bar{X} = 4.34$) และเห็นด้วยน้อยที่สุดกับวิชาด้านการบริหาร ($\bar{X} = 3.83$)

5.4 ด้านการบริหารการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านย่อยและรายข้อพบว่า

5.4.1 ด้านวิชาสามัญ เจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนมีระดับ

ความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.71$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าเห็นด้วยอย่างยิ่ง 2 ข้อ คือ นายจ้างควรสนับสนุนให้จัดสถานที่ในโรงงานเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาแก่ผู้ใช้แรงงาน ($\bar{X} = 4.77$) และกรมการศึกษานอกโรงเรียนควรเป็นฝ่ายดำเนินการและสนับสนุนการจัดการศึกษา โดยเป็นแกนกลางและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 4.74$) ในขณะที่ไม่เห็นใจ 8 ข้อ โดยไม่เห็นใจมากที่สุดในข้อที่ว่ากรมส่งเสริมอุตสาหกรรมควรเป็นฝ่ายดำเนินการและสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยเป็นแกนกลางและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 2.57$) และไม่เห็นใจน้อยที่สุดในข้อที่ว่า การจัดหาผู้สอนควรดำเนินการโดยสหภาพแรงงาน ($\bar{X} = 3.46$) นอกนั้นเห็นด้วย โดยเห็นด้วยมากที่สุดในข้อที่ว่าบุคลากรที่เหมาะสมสำหรับเป็นผู้สอนควรเป็นผู้ที่จบทางด้านวิชาชีพครูโดยตรง ($\bar{X} = 4.40$) และเห็นด้วยน้อยที่สุดในข้อที่ว่าค่าใช้จ่ายในการดำเนินการควรใช้เงินงบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรให้ ($\bar{X} = 3.51$)

5.4.2 ด้านทักษะวิชาอาชีพ เจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.88$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าเห็นด้วยอย่างยิ่ง 2 ข้อ คือ นายจ้างควรสนับสนุนให้จัดสถานที่ในโรงงานเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาแก่ผู้ใช้แรงงาน ($\bar{X} = 4.71$) และบุคคลที่เหมาะสมสำหรับเป็นผู้สอนควรเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมหรือทางด้านแรงงาน ($\bar{X} = 4.54$) ในขณะที่ไม่เห็นใจ 5 ข้อ ข้อที่ไม่เห็นใจมากที่สุด คือ สหภาพแรงงาน, สภาแรงงานควรเป็นฝ่ายดำเนินการและสนับสนุนการจัดการศึกษา โดยเป็นแกนกลางและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 3.23$) นอกนั้นเห็นด้วยทุกข้อ โดยเห็นด้วยมากที่สุดกับการที่กรมแรงงานควรเป็นฝ่ายดำเนินการและสนับสนุนการจัดการศึกษา โดยเป็นแกนกลางและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 4.20$)

5.4.3 ด้านความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน เจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ($\bar{X} = 3.81$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าเห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 ข้อ คือ นายจ้างควรสนับสนุนให้จัดสถานที่ในโรงงานเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาแก่ผู้ใช้แรงงาน ($\bar{X} = 4.71$) ไม่เห็นใจ 6 ข้อ โดยไม่เห็นใจมากที่สุดกับการที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมควรเป็นฝ่ายดำเนินการและสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยเป็นแกนกลางและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 2.97$) นอกนั้นเห็นด้วยทุกข้อ ข้อที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ กรมการศึกษานอกโรงเรียนควรเป็นฝ่ายดำเนินการ

และสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยเป็นแกนกลางและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
($\bar{X} = 4.23$)

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน เกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรมเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลปรากฏว่า

1. ด้านบทบาทของการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรม ผลการวิจัยพบว่าผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนมีความคิดเห็นด้านบทบาทของการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านย่อยปรากฏผลดังนี้

1.1 ด้านวิชาสามัญ ผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในข้อที่ว่า เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาดีขึ้นแล้ว การติดต่อสื่อสารระหว่างนายจ้างและผู้ใช้แรงงานจะสะดวกและเข้าใจง่ายขึ้น และผู้ใช้แรงงานจะมีความเชื่อมั่นในตนเองเกี่ยวกับการปฏิบัติงานดีขึ้น และมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในข้อที่ว่า เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาดีขึ้นแล้วจะมีโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่ที่ปฏิบัติงานมากขึ้น

1.2 ด้านทักษะวิชาชีพ ผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกข้อ

1.3 ด้านความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน ผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกข้อ

2. ด้านรูปแบบของกิจกรรม ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน มีความคิดเห็นด้านรูปแบบของกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านย่อย ปรากฏผลดังนี้

2.1 ด้านวิชาสามัญ ผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกข้อ ยกเว้นเพียงข้อเดียว คือ จัดให้มีห้องสมุดในโรงงานที่บุคคลทั้ง 5 กลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ด้านทักษะวิชาอาชีพ ผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกข้อ

2.3 ด้านความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน ผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกข้อ

3. ด้านเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน มีความคิดเห็นด้านเนื้อหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านย่อยปรากฏผลดังนี้

3.1 ด้านวิชาสามัญ ผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกข้อ

3.2 ด้านทักษะวิชาอาชีพ ผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในวิชาอาชีพสำหรับงานอดิเรกในครัวเรือน และมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในวิชาอาชีพด้านงานช่าง แต่สำหรับวิชาอาชีพด้านพาณิชยกรรม บุคคลทั้ง 5 กลุ่มมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.3 ด้านความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน ผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกข้อ ยกเว้นข้อเดียว คือ วิชาด้านการสุขภาพ การอนามัย และสวัสดิศึกษา ที่บุคคลทั้ง 5 กลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ด้านการบริหารการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงาน ผลการวิจัยพบว่าผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน มีความคิดเห็นด้านการบริหารการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านย่อย ปรากฏผลดังนี้

4.1 ด้านวิชาสามัญ ผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นส่วนใหญ่ มีเพียงข้อเดียวที่บุคคลทั้ง 5 กลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ การจัดหาผู้สอนควรดำเนินการโดยฝ่ายนายจ้าง สำหรับข้อที่บุคคลทั้ง 5 กลุ่มมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ กรมการศึกษานอกโรงเรียน และสถาบันการศึกษาควรเป็นฝ่ายดำเนินการและสนับสนุนการจัดการศึกษา โดยเป็นแกนกลางและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง บุคคลที่เหมาะสมสำหรับเป็นผู้สอนควรเป็นผู้ที่จบทางด้านวิชาครูโดยตรง และเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการเรื่องที่จะสอนเพียงพอ การจัดหาผู้สอนควรดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐ และผู้ใช้แรงงาน ควรใช้เวลาเรียนในช่วงเวลาตอนเย็น

4.2 ด้านทักษะวิชาชีพ ผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 เป็นส่วนมาก มีเพียง 5 ข้อที่บุคคลทั้ง 5 กลุ่ม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ กรมแรงงาน องค์กรเอกชน และสถาบันการศึกษา ควรเป็นฝ่ายดำเนินการและสนับสนุนการจัดการศึกษา โดยเป็นแกนกลางและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง บุคคลที่เหมาะสมเป็นผู้สอนควรเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการเรื่องที่จะสอนเพียงพอ และผู้ใช้แรงงานควรใช้เวลาเรียนในช่วงเวลาตอนเย็น

4.3 ด้านความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน ผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 เป็นส่วนมาก สำหรับข้อที่บุคคลทั้ง 5 กลุ่มมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ องค์กรเอกชนควรเป็นฝ่ายดำเนินการและสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยเป็น

แกนกลางและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง บุคคลที่เหมาะสมสำหรับเป็นผู้สอน ควรเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม หรือทางค้ำ แรงงาน และควรเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการที่จะสอนเพียงพอ การจัดหาผู้สอนควร ทำเป็นการโดยหน่วยงานของรัฐ และผู้ใช้แรงงานควรใช้เวลาเรียนในช่วงเวลาตอนเย็น

อภิปรายผล

1. ความคิดเห็นของผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน เกี่ยวกับการจัดการ ศึกษาในระบบโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรม เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีประเด็นที่น่าสนใจซึ่งจะแยกกล่าวเป็นรายค้ำ ดังต่อไปนี้

1.1 ค้ำบพบาพของการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงาน จากผลการ วิจัยพบว่าในค้ำนวิชาสามัญ ผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรม ส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน มีความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ ที่เห็นด้วยเป็นส่วนมาก มีเพียง 2 ข้อที่ผู้ใช้แรงงาน และนายจ้างมีความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ ไม่แน่ใจคือ ผู้ใช้แรงงานไม่แน่ใจว่า เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาในค้ำนวิชาสามัญค้ำขึ้น แล้ว จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้แรงงานกับนายจ้างและผู้ร่วมงานค้ำขึ้น ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่าโดยส่วนมากแล้วทั้งผู้ใช้แรงงานและนายจ้างมักมีความสัมพันธ์ค้ำกันที่ไม่สู้ จะดีนัก เพราะจุดมุ่งหมายของนายจ้าง คือ ก้ำไร ในขณะที่ผู้ใช้แรงงานมีจุดมุ่งหมายที่รายได้ หรือการตอบสนองในรูปแบบตัวเงิน หรือทางค้ำนวัตถุ (วิจิตร ะวีวงศ์ 2524 : 27) จึงยอม เกิดข้อขัดแย้งมีกรณีพิพาทแรงงานโดยต่างฝ่ายต่างใช้เครื่องมือค้ำรองค้ำนายจ้างใช้การเลิกจ้าง ผู้ใช้แรงงานใช้การนัดหยุดงาน เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้ใช้แรงงานจึงเกิดความไม่แน่ใจว่าระดับการ ศึกษาของผู้ใช้แรงงานจะมีน้ำหนักมากกว่าผลประโยชน์หรือปัจจัยทางเศรษฐกิจในการที่จะ ส่งผลค้ำความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้แรงงานและนายจ้าง เพราะแม้ในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ออสเตรเลีย สหราชอาณาจักร ฯ ซึ่งผู้ใช้แรงงานมีการศึกษาสูง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้ แรงงานและนายจ้างใช้ว่าจะราบรื่น มีการประท้วงเรียกค้ำแรงงานอันเป็นการรักษาผล ประโยชน์ของผู้ใช้แรงงานอยู่เป็นประจำ

อีกข้อหนึ่ง ค้ำแก่ นายจ้างไม่แน่ใจว่าเมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาค้ำนวิชา

สามัญชึ้นแล้วจะมีโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่ที่ปฏิบัติงานมากขึ้น ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าในเรื่องของการแต่งตั้งเลื่อนตำแหน่งให้ผู้ใช้แรงงานมีความก้าวหน้าขึ้นนั้น ใช่ว่าจะกระทำไต่กับผู้ที่มีความรู้ความสามารถทุกคน มีตัวแปรอื่น ๆ อีกที่สำคัญ เช่น ตำแหน่งว่าง เงินค่าจ้าง เป็นต้น นายจ้างอาจจะตระหนักในสิ่งเหล่านี้ จึงเกิดความลังเลไม่แน่ใจ ซึ่งในสภาวะเศรษฐกิจที่ค่อนข้างจะฝืดเคืองยิ่งจะทำให้ให้นายจ้างคิดหนักและไม่แน่ใจมากยิ่งขึ้น

สำหรับข้อที่บุคคลทั้ง 5 กลุ่ม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วยสูง เมื่อเทียบกับข้ออื่น ๆ คือ เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาด้านวิชาสามัญเพิ่มขึ้นแล้ว จะมีผลให้ผู้ใช้แรงงานมีความเชื่อมั่นในตนเองเกี่ยวกับการปฏิบัติงานชึ้น ซึ่งตรงกับผลวิจัยของสมพรใจหุ้ง (2521 : 71) ที่พบว่า "ความรู้สึกสูงสุดของลูกจ้างที่ได้มีโอกาสเรียนในโรงเรียนในโรงงาน คือความรู้สึกมั่นใจในการทำงานมากขึ้น " หรือจากงานวิจัยของจำเนียร บุญมา และบุหพันธ์ พิทักษ์ผล (2527 : 2 อ้างถึงในอัญมณี บุรณกานนท์ 2526 : 17 - 18) ที่พบว่า "สาวโรงงานส่วนใหญ่ซึ่งมีถึงร้อยละ 78 ที่มีความรู้ไม่เกินชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นั้นมีร้อยละ 85.6 ที่ไม่กระตือรือร้นในการทำงานให้เจริญก้าวหน้า เพราะเข้าใจว่างานที่ตนทำ (ซึ่งมีรายได้ต่ำ และลักษณะงานจำเจ) นั้น เป็นงานที่เหมาะสมกับตนเองดีแล้ว" ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสาวโรงงานที่มีการศึกษาน้อยนี้ไม่มั่นใจว่าจะทำงานอื่นที่ดีกว่านี้ได้ นอกจากนี้ยังตรงกับที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ ได้เขียนไว้ในนโยบายและแผนพัฒนาเยาวชนระยะยาว ในเรื่องการศึกษาจากระบบโรงเรียน (2524 : 23) ว่า "สาเหตุทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญต่อโอกาสทางการศึกษาของผู้เรียน ผู้ค้อยโอกาสเหล่านี้จึงมักรู้สึกไม่เชื่อมั่นในตนเอง" และที่อัญมณี บุรณกานนท์ (2526 : 182) กล่าวว่า "ลูกจ้างที่มีโอกาสศึกษาน่าจะมีความสามารถในการเรียนรู้ และมีความเชื่อมั่นในตัวเองมากกว่าลูกจ้างที่มีการศึกษาน้อยกว่า"

ในค่านัทกะวิชาอาชีพ ผลการวิจัยพบว่าบุคคลทั้ง 5 กลุ่มมีความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วยทุกข้อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในข้อที่ว่า "เมื่อผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาชึ้นแล้ว จะมีความสามารถในการปฏิบัติงานได้ผลดีและมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น" เป็นข้อที่บุคคลทั้ง 5 กลุ่มมีความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะว่าหลักของการศึกษานั้นมุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาทางด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทัศนคติ โดยการศึกษาด้านค่านัทกะวิชาอาชีพจะมุ่งเน้นทางด้านทักษะในการปฏิบัติงานเป็นสำคัญซึ่งสอดคล้องกับที่

จำนวนที่ สมประสงค์ และ ประดิษฐ์ ชาสมบัติ (2519 : 5) กล่าวว่า "เรามีการสงวน และปรับปรุงคุณภาพของแรงงานให้ดีขึ้น มีการเลี้ยงดู ให้การศึกษาและอบรมจนเป็นผลให้ แรงงานมีปริมาณและคุณภาพดีขึ้นเพื่อประสิทธิภาพในการผลิตและการทำงาน" และผลการ วิจัยของสมพร ใจหุ้ง (2521 : 2) ที่ว่า "การที่ผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาสูงขึ้นจะ สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ"

ในค่านความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน ผลการวิจัยพบว่าบุคคลทั้ง 5 กลุ่ม มีความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วยเป็นส่วนมาก โดยเฉพาะในข้อที่ว่า "เมื่อผู้ใช้แรงงาน ได้รับการศึกษาสูงขึ้นจะมีความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนดดีขึ้น" เป็นข้อที่บุคคลทั้ง 5 กลุ่ม เห็นด้วยเป็นอันดับแรกตรงกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าในการ ให้ความรู้แก่ผู้ใช้แรงงานตั้งแต่อดีตมานั้นจะมุ่งเน้นให้ผู้ใช้แรงงานได้รับรู้เกี่ยวกับเรื่อง สิทธิและหน้าที่ขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนด อันเป็นความรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้ใช้แรงงาน เช่น หนังสือพิมพ์ปากกาไทย (พ.ศ. 2468 - 2470) ได้พยายามให้การศึกษาแก่ผู้ใช้แรงงานด้าน สิทธิของผู้ใช้แรงงานและราษฎรในฐานะเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยว่ามีสิทธิทาง การเมืองอย่างไรบ้าง เช่น สิทธิเสรีภาพในการเลือกตั้ง หรือความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ของบุคคล (อัญมณี นุรณกานนท์ 2526 : 64) หรือจากแถลงการณ์เกี่ยวกับปัญหาแรงงาน สัมพันธ์ 10 ประการ ของรัฐบาลเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2518 มีข้อหนึ่งที่กำหนดเป้าหมาย ว่าจะเร่งรัดให้การศึกษาอบรมแก่ฝ่ายจัดการลูกจ้างและสหภาพแรงงาน คือ เพื่อให้เข้าใจ สิทธิตามกฎหมาย ตลอดจนปฏิบัติให้เป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ (นิคม จันทรวิฑูร 2524 : 147) ซึ่งสอดคล้องกับที่เอกศักดิ์ เจษฎาอภิบาล (2521 : 161 - 162) ได้กล่าวว่า ความรู้ทั่วไปที่ให้แก่ผู้ใช้แรงงานควรจะเน้นหนักในเรื่องสิทธิในการทำงาน และสวัสดิการ ต่าง ๆ ที่ผู้ใช้แรงงานพึงได้รับ ความรู้สึกสำนึกในหน้าที่ ระเบียบข้อบังคับ และกฎหมาย ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานและแรงงานสัมพันธ์ ซึ่งจากความคาดหวังของสังคม ที่ต้องการให้ผู้ใช้แรงงานได้มีความรู้ในสิทธิและหน้าที่ขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนดนี้ น่าจะ เป็นเหตุให้บุคคลทั้ง 5 กลุ่มเห็นพ้องกันว่าผู้ใช้แรงงานจะมีความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวดีขึ้น สำหรับในข้อที่ว่า "การที่ผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาดีขึ้นแล้วจะมีผลให้นายจ้างปกครอง ผู้ใช้แรงงานได้ง่ายขึ้น เนื่องจากผู้ใช้แรงงานได้พัฒนาให้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และ ตนเองมากขึ้น" นั้น เป็นข้อที่นายจ้างและเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมมีความคิดเห็น อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่แน่ใจ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การให้การศึกษาเพื่อมุ่งให้ผู้ใช้แรงงาน

มีความรับผิดชอบเพื่อนายจ้างจะได้ปกครองได้ง่ายขึ้นนั้น เป็นเรื่องที่กระทำไต่ยาก เนื่องจากเรื่องของความรับผิดชอบเป็นเรื่องที่จะต้องใช้เวลาในการปลูกฝัง ให้เห็นแบบอย่างที่ดี และมีสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวย การให้ความรู้เพียงเพื่อรู้นั้นผู้ใช้แรงงานซึ่งเป็นผู้ใหญ่ย่อมทราบดี-จากประสบการณ์ แต่ความรับผิดชอบเป็นเรื่องของการปฏิบัติ การปรับแก้พฤติกรรม โดยเฉพาะการปรับแก้พฤติกรรมผู้ใหญ่ว่าไต่ยากกว่าทำกับเด็ก ด้วยเหตุนี้แม้จุดใหญ่ของการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะเป็นทางนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติและพฤติกรรม (เกียรติชัย หงษ์พาณิชย์ 2521 : 85) ก็ยังไม่เห็นเด่นชัดนักในประเด็นนี้

1.2 ด้านรูปแบบของกิจกรรม จากผลการวิจัยพบว่าในค้ำวนวิชาสามัญ ผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน มีระดับความตึกเห็นรวม ๆ อยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย แม้ว่าจะมีบางข้อที่บุคคลบางกลุ่มไม่แน่ใจไต่แก้ข้อที่ว่า "การออกถ่ายพักแรมนอกลสถานที่" ซึ่งมีเพียงผู้ใช้แรงงานเท่านั้นที่เห็นด้วย ส่วนอีก 4 กลุ่มไม่แน่ใจ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าบุคคลทั้ง 4 กลุ่มเห็นว่ากิจกรรมการออกถ่ายพักแรมเป็นกิจกรรมที่ดี แต่จะเป็นไปไต่ยากในการจะนำมาใช้กับการเรียนของผู้ใช้แรงงานในสภาพที่ผู้ใช้แรงงานส่วนใหญ่มีเวลาน้อย บางครั้งมีช่วงเวลาหยุดที่ไม่ตรงกัน อีกทั้งกิจกรรมการออกถ่ายต้องมีการเตรียมการที่ดี มีคณะดำเนินการที่เข้มแข็งจึงจะได้ผลตามจุดประสงค์ที่วางไว้ แทนที่จะไต่เพียงท่องเทียวสนุกสนานกันเท่านั้น และยังมีงบประมาณสูงอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดที่ว่าแม้จะทำได้ก็คงทำได้น้อยครั้ง จึงนำที่จะเลือกกิจกรรมรูปแบบอื่นจะเหมาะกว่า เป็นที่น่าสังเกตว่าบุคคลทั้ง 5 กลุ่มต่างเห็นด้วยกับการจัดให้มีแหล่งข่าวทางการศึกษาในโรงงาน เช่น ป้ายประกาศ จัดทำวารสาร ฯลฯ เป็นอันดับแรก และรองลงมาคือ จัดให้มีห้องสมุดในโรงงาน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้ใช้แรงงานมีเวลาในการศึกษาหาความรู้ไต่สั้น บางแห่งมีการทำงานตามกะเวลา ดังนั้นการหาความรู้ด้วยตนเองในบรรยากาศที่เป็นอิสระ สะดวก เช่น ใช้ห้องสมุดในโรงงาน หรือศึกษาจากป้ายประกาศในโรงงาน จากเอกสาร จุลสาร จะทำให้ผู้ใช้แรงงานใช้บริการไต่อย่างทั่วถึง เกี่ยวกับการที่ผู้ใหญ่ต้องการบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นอิสระนี้ตรงกับทรรศนะของระพี สาคริก (2527 : 7) ที่ว่า "การศึกษานอกระบบโรงเรียนน่าจะมีโครงสร้างและลักษณะที่เปิดโอกาสให้คนไต่รับการปลูกฝังท่ามกลางบรรยากาศที่มีความเป็นอิสระและคล่องตัวในการติคอ่านและแสดงความคิดเห็น" เกี่ยวกับการเผยแพร่ความรู้แก่ผู้ใช้แรงงานไต่ผ่านทางเอกสาร สิ่งพิมพ์นี้ไต่กระทำมาตั้งแต่อดีต เช่น หนังสือพิมพ์กรรมกร

(พ.ศ. 2465 - 2467) ใช้เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้ในค่านิยมข่าวสาร ความคิดใน
 ค่านิยมเมือง เศรษฐกิจสังคมแก่ผู้ใช้แรงงานเพื่อมุ่งหวังที่จะยกฐานะความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น
 (อัญมณี บุรณกานนท์ 2526 : 62) มีการให้การศึกษาค้นคว้าโดยผ่านทางสหภาพแรงงานในรูป
 ของการทำจุลสาร วารสาร แผ่นปลิว ฯลฯ (อัญมณี บุรณกานนท์ 2526 : 126) และจาก
 การวิจัยของอัญมณี บุรณกานนท์ (2526 : 216) ก็ได้พบว่าแหล่งการรับรู้ทางการศึกษา
 ของผู้ใช้แรงงานได้แก่ เพื่อนบ้านและเพื่อนลูกจ้าง หนังสือพิมพ์และที่ติดประกาศในที่ทำงาน
 นอกจากนี้มูลนิธิ/สถาบันที่สนับสนุนค่านิยมทางการศึกษาแรงงานยังนิยมที่จะเผยแพร่ความรู้ในรูปของ
 จุลสารและวารสาร หรือแม้แต่จัดตั้งห้องสมุดในโรงงาน เช่น สถาบันการศึกษาแรงงานเสรี
 เอเชีย - อเมริกัน (AAPLI) มีโครงการสนับสนุนงานด้านวิชาการเพื่อให้ความช่วยเหลือ
 แก่สหภาพแรงงาน เช่น การจัดพิมพ์เอกสารวิชาการเป็นภาษาไทย มีโครงการห้องสมุด
 AAPLI โดยได้จัดมอบห้องสมุดแรงงานและความรู้ทั่วไปขนาดเล็กให้แก่สหภาพแรงงานเพื่อ
 สมาชิกและครอบครัว จะได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ (อัญมณี บุรณกานนท์ 2526 : 39)
 สหพันธ์สหภาพแรงงานเสรีระหว่างประเทศ (ICFTU) มูลนิธิฟรีดริช เอแบร์ท (FES)
 ก็นิยมที่จัดพิมพ์เอกสาร วารสาร เผยแพร่แก่ผู้ใช้แรงงานเป็นประจำ

ในค่านิยมวิชาชีพอาชีพ ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรม
 ส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน มีความคิดเห็นในเกณฑ์เห็น
 ด้วยกันอย่างตรงกันในข้อที่ว่า "จัดให้มีการฝึกปฏิบัติการในเนื้อหาวิชาทักษะวิชาชีพที่เรียน
 อย่างเพียงพอ" ซึ่งสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ในการเรียนวิชาอาชีพตามหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่
 แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 - 4 ที่กำหนดให้เน้นการเรียนภาคปฏิบัติอย่างน้อยร้อยละ 80 หรือ
 อาจเป็นปฏิบัติทั้งหมดก็ได้ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, ม.ป.ป. : 46) ซึ่งการฝึกปฏิบัติ
 งานนั้นย่อมสร้างเสริมให้เกิดความชำนาญในการทำงาน และพัฒนาผู้ใช้แรงงานไปสู่การเป็น
 ช่างฝีมือต่อไป ซึ่งตามหลักการแล้วโรงงานอุตสาหกรรมย่อมต้องการผู้ใช้แรงงานที่มีความ
 สามารถในด้านการปฏิบัติ มีทักษะในการใช้เครื่องมือเครื่องจักรเป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้จึง
 เป็นไปได้ว่าเจ้าหน้าที่ทั้ง 3 กรม ย่อมตระหนักว่าการฝึกปฏิบัติการอย่างเพียงพอใน
 การเรียนด้านทักษะวิชาชีพ

ประเด็นที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่ง คือ นายจ้างมีความคิดเห็นด้านทักษะวิชาชีพ
 ในเกณฑ์ไม่แน่ใจกับการจัดเป็นชั้นเรียนจบแล้วมีใบประกาศนียบัตรรับรอง อาจเป็นเพราะว่า

นายจ้างกล่าวการ จัดชั้นเรียนในโรงงานจะนำปัญหามาสู่ตนเอง ดังผลการวิจัยของสมพร ใจหุ้ง ที่ได้ศึกษาปัญหาของการจัดโรงเรียนในโรงงานพบว่า (2521 : 56) นายจ้างบางส่วนมีปัญหาในการส่งเสริมการศึกษาคนงาน เนื่องจากกลัวจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการจัดห้องเรียน อุปกรณ์การเรียน และเงินสมทบค่าตอบแทนครู เกรงว่าคนงานมีความรู้แล้วจะเรียกร้องสิทธิ ไม่ต้องการให้คนภายนอกเข้าไปยุ่งเกี่ยวในโรงงาน เพราะเกรงจะก่อความเสียหายทั้งด้านทรัพย์สินและสุขภาพคนงาน และเกรงว่าคนงานเรียนจบสูงขึ้นจะเรียกร้องขอเพิ่มเงินค่าจ้าง

ในค่านความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน ผลการวิจัยพบว่า นายจ้าง และเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม มีความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่แน่ใจกับการจัดนิทรรศการให้ความรู้ในวิชาต่าง ๆ เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเอง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าในเรื่องการจัดนิทรรศการเป็นเรื่องที่ยุ่งยากพอสมควร มีขั้นตอนตั้งแต่เตรียมงานวางแผนสร้างโครงสร้างเนื้อหา ต้องมีการวางแผนจัดเตรียมกำลังคน การหาทุนในการดำเนินงานวางแผนจัดสรรค่านงบประมาณ วางแผนด้านเวลา สถานที่ ฯลฯ ซึ่งลำพังผู้ใช้แรงงานจะจัดเองย่อมทำได้ยาก นอกจากบางโรงงานที่มีสหภาพแรงงานที่เข้มแข็งก็อาจจะพอทำได้ นอกจากนี้จากการประชุมกลุ่มย่อยของกรรมการฝ่ายการศึกษาอบรมของสหภาพแรงงานในเรื่องการจัดนิทรรศการ ของการประชุมสัมมนาในหัวเรื่อง การจัดการศึกษาอบรมแรงงาน เมื่อ 9 - 14 พฤษภาคม 2523 ยังได้ข้อสรุปเกี่ยวกับผลเสียของการจัดนิทรรศการว่า ถ้าการรวบรวมข้อมูลและเตรียมการไม่ดีพอ จะทำให้คนดูไม่เข้าใจมากนัก ตลอดจนการจัดภาพเขียนคำบรรยายถ้าไม่ชัดเจนหรือเด่นพอก็จะทำให้ขาดความสนใจ นอกจากนี้ก็ยากที่จะประเมินผลได้ว่าผู้ชมมีความเข้าใจมากน้อยเพียงใดในเนื้อหาสาระของการจัดนิทรรศการ (มูลนิธิฟรีทริช เอแบรท 2523 : 57) ซึ่งนายจ้างคงจะยุ่งยากใจพอสมควรถ้าให้มีการจัดนิทรรศการในโรงงาน จึงไม่มั่นใจนักในรูปแบบของกิจกรรมนี้

1.3 คำนเนื้อหา จากผลการวิจัยพบว่า นายจ้าง และเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม มีความคิดเห็นในด้านวิชาสามัญอย่างรวม ๆ อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่แน่ใจ โดยเฉพาะนายจ้างไม่แน่ใจในทุกข้อ ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะว่าเนื้อหาของวิชาสามัญเป็นความรู้ที่ใช้สำหรับเป็นรากฐานในการดำรงชีวิต มุ่งหวังที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนที่สามารถอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็นอันจะใช้เป็นเครื่องมือในการหาข้อมูลใหม่ในการช่วยการคิดแก้ปัญหา ซึ่ง

จะเป็นประโยชน์แก่ชีวิตประจำวัน (อรุณ ปรีติพิลล และอุคม เขยกิจวงศ์ 2524 : 74) ซึ่งนายจ้างอาจไม่สนใจกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ใช้แรงงานดังกล่าว แต่สิ่งที่เขาสนใจ น่าจะอยู่ที่ทำอย่างไรผู้ใช้แรงงานจะเพิ่มผลผลิตให้แก่โรงงานได้มากที่สุด เพื่อผลกำไรจะได้มีมากขึ้น สำหรับกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมนั้น โดยอำนาจหน้าที่จะเน้นหนักเกี่ยวกับให้คำแนะนำและช่วยเหลือโรงงานเกี่ยวกับเทคนิคและกรรมวิธีการผลิต ตลอดจนให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการจัดการ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม 2524 : 9) ดังนั้นกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมจะผูกพันอยู่กับฝ่ายนายจ้างมากกว่าฝ่ายผู้ใช้แรงงาน จึงน่าจะไม่ค่อยได้เห็นความจำเป็นของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ใช้แรงงานเท่าใดนัก แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่า การให้ความรู้ด้านวิชาสามัญอันเป็นความรู้ขั้นพื้นฐานมีความจำเป็นแก่บุคคลทั่วไปไม่เพียงแต่ผู้ใช้แรงงานเท่านั้น ซึ่งทุกประเทศในโลกต่างก็ให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกทั้งในการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนและการศึกษานอกระบบโรงเรียน ความรู้พื้นฐานเปรียบประดุจประตูแห่งวิชาการที่จะเปิดไปสู่ความรู้อื่น ๆ ที่กว้างขวางออกไป หรือเปรียบได้กับอาวุธที่จะใช้กำจัดสิ่งที่ไม่รู้ต่าง ๆ ความรู้จะช่วยให้คนคิดได้กว้างไกล หลายแง่หลายมุม เราไม่ควรรังเกียจคนที่มีความคิดเห็นเป็นของตัวเองแม้ว่าความคิดนั้นจะไม่ตรงกับความคิดของคนอื่น แต่คนที่นำรังเกียจต่อกันที่ไม่รู้จักคิด ปล่อยให้คนอื่นครอบงำทางความคิด และชักจูงได้ง่าย ซึ่งจะอันตรายมากถ้าผู้ใช้แรงงานซึ่งจัดได้ว่าเป็นกลุ่มอิทธิพลที่สำคัญของสังคมกลุ่มหนึ่งเป็นผู้ไม่มีความคิดเป็นของตัวเอง ปล่อยให้ผู้อื่นชักจูง ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นค้ำว่าผู้ใช้แรงงานควรได้รับการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านวิชาสามัญในเนื้อหาที่มุ่งให้อ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น และมุ่งสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตให้กว้างไกล และสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ทำงาน

ในค้ำนหัตถะวิชาอาชีพ ผลการวิจัยพบว่าบุคคลทั้ง 5 กลุ่ม มีความคิดเห็นรวม ๆ อยู่ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย โดยเห็นด้วยเป็นอันดับแรกกับข้อที่ว่า "การจัดสอนวิชาชีพค้ำงานช่าง" ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 5 ที่ว่าเป้าหมายการพัฒนาอาชีพและวางแผนการใช้จ่ายกำลังคนให้มีประสิทธิภาพได้กำหนดให้มีการฝึกอาชีพสาขาต่างต่าง ๆ และให้มีมาตรฐานฝีมือช่างไม่น้อยกว่า 15 สาขาช่าง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2524 : 219) นั่นคือในการพัฒนากำลังคนที่อยู่ในวัยกำลังแรงงาน ความรู้ในค้ำนช่างสามารถที่จะเป็นวิชาชีพที่ค้ำนช่างจะมีตลาดแรงงานกว้างขวางอีกทั้งเป็นวิชาที่สามารถประกอบอาชีพส่วนตัวได้ ซึ่งก็สอดคล้องกับสภาพของโรงงานอุตสาหกรรมในปัจจุบันที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ มีการใช้เครื่องจักรเครื่องกล ซึ่งการทำงานกับ

เครื่องจักร เครื่องกลจำเป็นจะต้องมีความรู้ในคํานงานช่างเป็นอย่างที่ สิ่งทีกล่าวนี้น่าจะเป็นเหตุผลให้บุคคลทั้ง 5 กลุ่ม เห็นความจำเป็นที่ควรจัดสอนวิชาอาชีพคํานงานช่างเป็นอันดับแรก

อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ คือ บุคคล 4 กลุ่มไม่รวมเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน มีความคิดเห็นในเกณฑ์ไม่แน่ใจกับวิชาอาชีพคํานงานพาณิชย์กรรม ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าบุคคลทั้ง 4 กลุ่มเห็นว่าความรู้ในวิชาคํานงานพาณิชย์กรรมนี้ ผู้ใช้แรงงานมีความจำเป็นน้อยมากหรือไม่มีความจำเป็นในการที่จะต้องเรียนรู้ การมีความรู้ในคํานงานคํานวณพื้นฐานก็น่าจะเพียงพอซึ่งตรงกับหลักการของการศึกษานอกโรงเรียนที่ว่า การจัดหลักสูตรจะต้องตรงกับความต้องการจำเป็นของผู้เรียน ตัวผู้เรียนสามารถที่จะนำความรู้ไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ทันที แต่สำหรับเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์เห็นคํานวณนั้น อาจเป็นเพราะว่าในฐานะนักการศึกษาโดยตรงย่อมเห็นว่าทุกวิชามีประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยกันทั้งสิ้น ความรู้ที่ได้อาจจะไม่ได้นำไปใช้โดยตรงก็สามารถที่จะประยุกต์ความรู้ไปใช้ในรูปแบบอื่น ๆ ได้

ในคํานความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน ผลการวิจัยพบว่าทั้งนายจ้าง เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน ต่างมีความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่แน่ใจตรงกันกับการที่ให้ผู้ใช้งานเรียนวิชาคํานงานการประชาสัมพันธ์ เช่น การเขียนโปสเตอร์ การเขียนการ์ตูนส์ การทำเอกสาร ฯลฯ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าเป็นวิชาที่ผู้ใช้งานนำไปใช้คํานน้อยมากเมื่อเทียบกับวิชาอื่น ๆ ส่วนการที่ผู้ใช้งานเห็นคํานก็คงเป็นเพราะว่าผู้ตอบแบบสำรวจซึ่งเป็นประธานสหภาพแรงงานมีหน้าที่ในการที่จะต้องเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์งานของสหภาพเพื่อจูงใจให้ผู้ใช้งานสมัครเข้าเป็นสมาชิก หรือต้องชี้แจงเผยแพร่ผลงานของสหภาพ ต้องจัดทำเอกสารต่าง ๆ จึงทำให้มองเห็นว่าวิชาประชาสัมพันธ์มีความจำเป็นพอสมควร

1.4 คํานการบริหารการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในโรงงาน ผลการวิจัยพบว่าทั้งผู้ใช้งาน นายจ้าง เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน ต่างก็มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในข้อที่ว่าหน่วยงานที่เหมาะสมที่สุดในการเป็นฝ่ายคํานเนินการและสนับสนุนการจัดการศึกษาทั้งคํานวิชาสามัญและคํานความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน โดยเป็นแกนกลางและประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมการศึกษานอกโรงเรียน สำหรับคํานทักษะวิชาอาชีพ ได้แก่ กรมแรง-

งาน ซึ่งเมื่อศึกษาถึงความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่ของกรมแรงงานก็พบว่าสอดคล้องกัน คือ กรมแรงงานมีหน้าที่ส่งเสริมให้มีการฝึกอบรม ให้ความรู้ด้านวิชาชีพ และความชำนาญงานตามความต้องการของธุรกิจอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม (กรมแรงงาน 2526 : 1) โดยมีสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานดำเนินงานฝึกอบรมอาชีพ ให้ความสำคัญแก่สถานประกอบการที่จัดการฝึกงานหรืออบรมคนงานในระดับต่าง ๆ รวมทั้งทดสอบฝีมือแรงงานประเภทต่าง ๆ (กรมแรงงาน 2526 : 19) ดังนั้นกรมแรงงานจึงน่าจะเหมาะสมที่จะเป็นแกนกลางและประสานงานในการจัดการศึกษาด้านทักษะวิชาอาชีพแก่ผู้ใช้แรงงาน แต่ในส่วนของกรมการศึกษานอกโรงเรียนนั้น ถึงแม้ว่าจะมีหน้าที่โดยตรงในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนแก่คนทุกเพศ ทุกวัย ทุกสาขาอาชีพ โดยยึดแนวทางการจัดการศึกษา 3 แนวทาง คือ การให้ความรู้พื้นฐานการดำรงชีวิต การให้บริการข้อมูลข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์ และการเพิ่มพูนความรู้และทักษะวิชาชีพในการประกอบอาชีพ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2526 : 1) ซึ่งก็สอดคล้องกับความเห็นของบุคคลทั้ง 5 กลุ่มก็ตาม แต่ผู้วิจัยก็เห็นว่าถ้ามองในแง่ของการปฏิบัติ คงจะกระทำได้โดยยากที่จะให้กรมการศึกษานอกโรงเรียนเข้าโรงงานเพื่อจัดการศึกษาให้แก่ผู้ใช้แรงงาน เนื่องจากกรมนี้ไม่มีหน้าที่โดยตรงกับโรงงานอุตสาหกรรมเมื่อเทียบกับกรมอื่น ๆ เช่น กรมแรงงาน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ทำให้นายจ้างคงไม่ชอบใจนักที่จะให้คนนอกเข้าไปยุ่งเกี่ยวในโรงงาน นอกจากจะได้ประสานงานและวางแผนร่วมกันกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับโรงงานอุตสาหกรรมโดยเฉพาะ เช่น ร่วมกับกรมแรงงาน ร่วมกับกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม กรมการศึกษานอกโรงเรียนก็จำเป็นต้องมีบทบาทในเรื่องนี้ เช่น ในแง่ของการทำหลักสูตร สร้างสื่อต่าง ๆ และให้คำปรึกษาในด้านการจัดการในฐานะที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยตรง สืบเนื่องจากจุดนี้ทำให้มองเห็นประเด็นที่น่าสนใจอีกว่า ผู้ใช้แรงงานเองไม่สนใจที่จะให้สหภาพแรงงานซึ่งเป็นองค์กรของตนเองเป็นฝ่ายดำเนินการและประสานงานการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงาน ซึ่งตามหลักการแล้วการดำเนินการจัดการศึกษาคงจะเริ่มต้นมาจากผู้ใช้แรงงานเอง หรือจากโรงงานเอง ในการวางแผนว่ากิจกรรมใดที่จะเหมาะสม แล้วจึงประสานงานกับหน่วยงานรัฐบาล โดยผู้ใช้แรงงานและนายจ้างควรจะได้ตระหนักว่าการศึกษาคงส่งผลดีต่อโรงงานในระยะยาว อีกทั้งตามภาระหน้าที่ของสหภาพแรงงานก็ได้กำหนดไว้ชัดเจนว่า สหภาพแรงงานจะต้องส่งเสริมให้การศึกษาก่อสมาชิก แต่ถ้าวิเคราะห์ลงไปถึงสาเหตุว่าทำไมผู้ใช้แรงงานจึงไม่สนใจที่จะให้สหภาพแรงงานเป็นฝ่ายดำเนินการและประสานงาน ก็อาจจะเป็น

เพราะว่า สหภาพแรงงานในปัจจุบันยังเป็นองค์กรที่ไม่เข้มแข็งเพียงพอไม่ว่าจะเป็นในด้านเงินทุน จำนวนสมาชิก และความรู้ความสามารถของคณะกรรมการบริหาร อีกทั้งสหภาพแรงงานมักจะเคยชินกับผู้บริหาร "รับ" ที่หน่วยงานอื่น โดยเฉพาะองค์กรเอกชนเป็นฝ่ายจัดให้ก็เป็นได้ นอกจากนี้ความประพฤติกของประธานสหภาพแรงงานที่หวังผลในค่านคะแนนเสียงและผลประโยชน์ ก็เป็นจุดทำให้ผู้ใช้แรงงานเองเสื่อมศรัทธา ดังที่อัยยุมณี บุรณกานนท์ ใคชี้ให้เห็นจุดอ่อนของการที่ใช้แรงงานเป็นฝ่ายจัดการศึกษาโดยี ซึ่งบประมาณสนับสนุนจากองค์กรต่างประเทศว่า (2526 : 153)

. . . ผู้นำกรรมกรบางคนที่ได้รับผิดชอบค่านนี้้นำไปจัดสัมมนาให้แก่เฉพาะกลุ่มที่ลงคะแนนเสียงให้กับคนเท่านั้น ไม่มีลักษณะกระจายไปให้ทั่วถึง และในการที่เจ้าหน้าที่ขององค์กรต่างประเทศบางแห่งก็ไม่ไคมีการตรวจสอบและติดตามการใช้จ่ายอย่างเข้มงวด อาจเป็นบ่อเกิดแห่งการรั่วไหลได้ . . .

แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยก็ยังเห็นว่าจุดอ่อนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้หน้าที่จะหาทางแก้ไขได้ไม่ยากนัก จึงถึงเวลาแล้วที่สหภาพแรงงานน่าจะไคแสดงบทบาทในการเป็นผู้ประสานงานหรือดำเนินการริเริ่มการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนแก่ผู้ใช้แรงงาน โดยร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐบาลอย่างใกล้ชิด ซึ่งถ้าทำได้เช่นนี้จะทำให้ภาพจน์ของสหภาพแรงงานโคคเด่นขึ้นในแง่ที่เป็นองค์กรที่เสริมสร้างประโยชน์แก่มวลสมาชิกแทนที่จะทำหน้าที่เรียกร้องค่านสวัสดิการและผลตอบแทนแต่เพียงอย่างเดียว

ในประเด็นของบุคลากรที่เหมาะสมสำหรับผู้สอนนั้น ผลการวิจัยพบว่าบุคคลทั้ง 5 กลุ่ม มีความคิดเห็นสอดคล้องตรงกันว่า ผู้ที่สอนในด้านวิชาสามัญควรเป็นผู้ที่จบทางด้านวิชาชีพครูโดยตรง ทั้งนี้บุคคลทั้ง 5 กลุ่มอาจเห็นพ้องตรงกันว่า การสอนวิชาสามัญย่อมต้องการครูที่เรียนเฉพาะลึกในสาขาวิชาครูมาโดยเฉพาะ ซึ่งก็สอดคล้องกับผลการวิจัยของอากุม ใจแก้ว (2522 : 142) ที่กล่าวถึงสภาพของครูที่สอนในโรงเรียนผู้ใหญ่ในโรงงานว่า "การให้เจ้าหน้าที่ที่ทำงานประจำอยู่ในโรงงานแต่ละแห่งมาเป็นครูสอนคนงานอาจจะก่อให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีจากคนงานได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องคิคือผู้เป็นนายจ้างของตน เขาจะให้ความไว้วางใจโดยการแสดงความคิเห็นใจ ๆ ในห้องเรียนตลอดจนให้ความสนิสนมนี้้นงจะไม่เท่ากับครูคนอื่น ๆ ที่มีอาชีพครูโดยแท้จริง" สำหรับในด้านทักษะวิชาชีพนั้น บุคคลทั้ง 5 กลุ่มก็คิตรงกันว่าผู้สอนควรไคแก่ ผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม

หรือทางค้ำแรงงาน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าบุคคลทั้ง 5 กลุ่มตระหนักว่าวิชาอาชีพ เป็นวิชาที่ต้องการความชำนาญเป็นพิเศษที่เกิดจากการฝึกปฏิบัติ ดังนั้นความรู้ในแง่ทฤษฎี อย่างเดียวย่อมไม่เพียงพอที่จะใช้สอนได้ โดยผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการทำงานใน โรงงานอุตสาหกรรม หรือทางค้ำแรงงานย่อมจะมีคุณสมบัติเหมาะสมในการเป็นผู้สอนทาง ค้ำวิชาอาชีพได้ สำหรับในค้ำความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวันนั้น บุคคลทั้ง 5 กลุ่ม ก็เห็นตรงกันอีกในข้อที่ว่า ผู้สอนควรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในเรื่องที่จะสอนเพียงพอ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าในเรื่องของความรู้ทั่วไปที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวันนั้นมีขอบข่าย เนื้อหาว่างขวางมาก ผู้ที่มีความรู้ อาจจะไม่ได้เกิดจากการเรียนในระบบโรงเรียน แต่เกิด จากการศึกษาด้วยตัวเอง หรือเกิดจากการศึกษานอกระบบโรงเรียน หรือการศึกษาแบบ ธรรมทาวีสัย (Informal Education) ซึ่งอาจเป็นความสามารถหรือความชำนาญ พิเศษที่นอกเหนือจากวิชาชีพ เช่น นางพยาบาลที่มีความสามารถในการประดิษฐ์ดอกไม้ผ้า เป็นต้น

ประเด็นที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งที่บุคคล 4 กลุ่มมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย อย่างยิ่ง มีเพียงนายจ้างเพียงกลุ่มเดียวที่มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย คือ "นายจ้างควร สนับสนุนให้จัดสถานที่ในโรงงานเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาแก่ผู้ใช้แรงงาน" ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่าบุคคลทั้ง 4 กลุ่มคิดว่า ในสภาพที่ผู้ใช้แรงงานมีปัญหาในเรื่องของเวลา เมื่อบางแห่งทำงานเป็นกะ มีปัญหาในทางเศรษฐกิจ การจัดสถานที่ในโรงงานเพื่อส่งเสริม การจัดการศึกษาน่าจะเป็นแนวทางที่มีความเป็นไปได้สูง ทั้งจะช่วยประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย ในการเดินทาง โดยเฉพาะผู้ใช้แรงงานที่มีที่พักอยู่ในโรงงาน นอกจากนี้ยังง่ายต่อการ ควบคุมดูแลต่าง ๆ ซึ่งก็สอดคล้องกับหลักการของการศึกษานอกระบบโรงเรียนในลักษณะของ บรรยากาศการเรียนที่เป็นกันเอง ดังที่มานพ กาละดี (2525 : 45) ได้กล่าวว่า "ผู้ใหญ่ จะเรียนได้ดีในบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เป็นกันเอง" นอกจากนี้ โมหัมมัด อับดุลการ์- เดย์ (2525 : 22) ยังได้กล่าวในทำนองเดียวกันอีกว่า "แนวการจัดการศึกษานอกระบบ โรงเรียนนั้นการเป็นเทคนิคที่ปราศจากความรู้สึกเกรง ไม่เป็นพิธีการมากนัก ควรเป็นบรร- จาตการเรีนนู้ที่สบาย ๆ" ซึ่งการจัดการสถานที่ในโรงงานเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาแก่ ผู้ใช้แรงงานจะเป็นการสนองบรรยากาศการเรียนนู้ที่สบาย ๆ เป็นกันเอง เช่นเดียวกับ

สภาพโรงเรียนในบริษัทฟิวเจอเรียน สหรัฐอเมริกา ที่ว่า "ผู้ใช้แรงงานชอบการเรียนในโรงเรียนแห่งนี้มาก เพราะเขาสามารถเข้าเรียนโดยไม่ต้องเสียเวลาเดินทางไปเรียนที่โรงเรียนอื่น และเขาชอบบรรยากาศที่เป็นกันเอง เมื่อผู้เรียนก็คือผู้ใช้แรงงานในบริษัทเดียวกัน แต่งเครื่องแบบทำงานของบริษัทเหมือน ๆ กัน" (ชานาญ นิคาร์ตัน ม.ป.ป. : 220)

ในด้านการบริหารการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจมากที่สุดที่สมควรนำมาอภิปราย คือ บุคคลทั้ง 5 กลุ่ม มีความคิดเห็นรวม ๆ มุ่งไปที่หน่วยงานของรัฐให้เป็นฝ่ายจัดการด้านการบริหาร ไม่ว่าจะเป็นในด้านการจัดหาผู้สอน ผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย เป็นแกนกลางในการประสานงาน เป็นต้น ซึ่งหลักการนี้น่าจะสอดคล้องกับแนวคิดของ ระบุติ สาคกริก (2525 : 78) ที่ว่า "การบริหารการศึกษานอกโรงเรียน . . . ก็ไม่ควรผูกพันอยู่ภายใต้อิทธิพลและโครงสร้างของการศึกษาในโรงเรียน หรืออยู่ภายใต้อำนาจของกลุ่มที่มีผลประโยชน์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง" นั่นคือไม่อยู่ภายใต้อำนาจของทั้งนายจ้าง ผู้ใช้แรงงาน หรือองค์การเอกชน จึงควรอยู่กับฝ่ายเป็นกลาง คือ ฝ่ายรัฐบาล ซึ่งในเรื่องของการที่รัฐบาลเป็นศูนย์กลางในการจัดการศึกษาแก่ผู้ใช้แรงงานนี้จะปรากฏให้เห็นในประเทศต่าง ๆ โดยทั่วไป

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ใช้แรงงาน นายจ้าง เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน เกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรม เขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล มีประเด็นที่น่าสนใจที่จะกล่าวเป็นรายด้าน ดังต่อไปนี้

2.1 ด้านบทบาทของการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานอุตสาหกรรม ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างจากความคิดเห็นของนายจ้างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนเห็นด้วยมากกว่านายจ้าง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า นายจ้างมักให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ใช้แรงงาน น้อยกว่าการที่จะคิดว่า ผู้ใช้แรงงานจะทำประโยชน์ให้บังเกิดผลกำไรสูงสุดแก่โรงงานใดอย่างไร อีกทั้งไม่เห็นด้วยมากนักว่าการศึกษารองานจะช่วยให้เกิดผลกระทบที่ดีขึ้นในโรงงาน เช่น ไม่น่าเชื่อว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้แรงงานกับนายจ้างและผู้ร่วมงานจะดีขึ้น เป็นต้น ในขณะที่เจ้าหน้าที่กรมการ

ศึกษานอกโรงเรียนซึ่งมีหน้าที่โดยตรงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ประชาชนนอกระบบโรงเรียนทุกเพศ ทุกวัย ทุกสาขาอาชีพ ย่อมจะต้องเห็นความสำคัญกับการศึกษาของผู้ใช้แรงงาน และเชื่อว่าคนเมื่อได้รับการพัฒนาย่อมจะส่งผลกระทบไปถึงการพัฒนาในสังคมของคน ๆ นั้นด้วย นั่นคือ เมื่อการศึกษาได้ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ใช้แรงงาน ก็ย่อมส่งผลกระทบไปถึงการพัฒนาในครอบครัว ในชุมชน และในโรงงานที่เขาปฏิบัติงานอยู่ด้วย

2.2 คำอธิบายของกิจกรรม ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้แรงงาน เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน มีความคิดเห็นแตกต่างจากความคิดเห็นของนายจ้างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยทั้งผู้ใช้แรงงาน เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน เห็นด้วยมากกว่านายจ้าง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า โดยทั่วไปแล้วนายจ้างย่อมจะไม่ค่อยสนใจที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยให้การศึกษาคู่แล้ว โดยเห็นว่าการศึกษาที่ผู้ใช้แรงงานมีความรู้มากขึ้นอาจเข้าใจกฎหมายแรงงานแล้วจะเรียกร้องสิทธิของตน ซึ่งจะก่อให้เกิดความปั่นป่วนวุ่นวายในโรงงานได้ (กาญจนา ฉารณกุล 2521 : 57) หรืออาจทำให้นายจ้างต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอีก เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้นายจ้างย่อมจะไม่เห็นด้วยมากนักกับรูปแบบของกิจกรรมที่จะจัดแก่ผู้ใช้แรงงาน เช่น รูปแบบจัดเป็นชั้นเรียน ออกค่ายพักแรม หรือทัศนศึกษา เป็นต้น ในขณะที่ผู้ใช้แรงงานเอง และเจ้าหน้าที่จากกรมแรงงาน และกรมการศึกษานอกโรงเรียน เห็นด้วยมากกว่า เพราะผู้ใช้แรงงานย่อมจะเห็นว่าประโยชน์ตกอยู่กับตน ในขณะที่เจ้าหน้าที่ทั้ง 2 กรม ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนากำลังแรงงานและพัฒนาการศึกษาของคนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนย่อมจะเห็นประโยชน์ของการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ว่าน่าจะบังเกิดผลให้ผู้ใช้แรงงานได้พัฒนาคุณภาพชีวิต เพราะไม่ต้องคำนึงถึงสภาวะทางเศรษฐกิจอย่างเช่นนายจ้าง

2.3 คำแนะนำ ผลการวิจัยพบว่าผู้ใช้แรงงานมีความคิดเห็นแตกต่างจากความคิดเห็นของนายจ้างและเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เจ้าหน้าที่กรมแรงงานมีความคิดเห็นแตกต่างจากความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเจ้าหน้าที่กรมแรงงานมีความคิดเห็นแตกต่างจากความคิดเห็นของนายจ้างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาลงไปถึงค่าเฉลี่ยก็จะพบว่า กลุ่มนายจ้างและเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมมีระดับความคิดเห็นใกล้เคียงกัน ในขณะที่ผู้ใช้แรงงาน เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน และ

เจ้าหน้าที่กรมการศึกษาออกโรงเรียน จะมีระดับความถี่เห็นใกล้เคียงกัน และเห็นด้วยมากกว่ากลุ่มแรก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า เมื่อดูกลุ่มนายจ้างเห็นคุณค่าของการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ใช้แรงงานน้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ ก็ย่อมจะเห็นด้วยน้อยกับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ และที่เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมมีความถี่เห็นใหม่เอียงมาใกล้เคียงกันกับนายจ้างก็น่าจะเป็นเพราะว่า บทบาทหน้าที่ของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมเน้นที่การพัฒนาอุตสาหกรรมทางด้านเทคนิคและกรรมวิธีการผลิตตลอดจนให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการจัดการ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม 2524 : 9) จึงผูกพันกับฝ่ายนายจ้างมากกว่า อีกทั้งเนื้อหาที่กำหนดไว้ในแบบสำรวจอาจจะไม่ตรงกับงานประจำที่เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมปฏิบัติอยู่ เช่น ในด้านส่งเสริมวิธีการจัดการ การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นต้น ทำให้ความถี่เห็นออกมาแตกต่างกับผู้ใช้แรงงาน และเจ้าหน้าที่อีก 2 กรม ที่มีความผูกพัน และเห็นความสำคัญของการศึกษาของผู้ใช้แรงงานมากกว่า

2.4 ด้านการบริหารการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงาน ผลการวิจัยพบว่า นายจ้างมีความถี่เห็นแตกต่างจากความถี่เห็นของผู้ใช้แรงงาน เจ้าหน้าที่กรมแรงงาน และเจ้าหน้าที่กรมการศึกษาออกโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และแตกต่างจากความถี่เห็นของเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนายจ้างเห็นด้วยน้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ ทุกกลุ่ม ที่เป็นเช่นนี้ก็คงเหมือนกับข้ออื่น ๆ ที่ว่า เมื่อนายจ้างไม่สนใจกับการพัฒนาทางด้านการศึกษาให้แก่ผู้ใช้แรงงานเท่าไรนัก ก็ย่อมที่จะไม่แน่ใจกับกระบวนการจัดการศึกษา ซึ่งรวมไปถึงด้านการบริหารการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านนี้จะสอบถามเกี่ยวกับเรื่องผู้ประสานงานเป็นแกนกลาง ผู้สอน เวลาเรียน ค่าใช้จ่าย และสถานที่ ซึ่งทำให้นายจ้างเกิดความลังเล ไม่แน่ใจยิ่งขึ้นว่าตนจะต้องเจียดจ่ายผลกำไรไปเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการนี้หรือไม่ ต้องเสียเวลางานให้ผู้ใช้แรงงานได้เรียน หรือต้องจัดสถานที่ในโรงงานให้เรียนหรือไม่ ทำให้ค่าของระดับความถี่เห็นออกมาต่ำและแตกต่างออกไปจากความถี่เห็นของกลุ่มอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะ

ก. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้เกี่ยวข้อง

1. จากการศึกษาทั้งฝ่ายผู้ใช้แรงงาน ฝ่ายนายจ้าง และฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีความถี่เห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนแก่ผู้ใช้แรงงานโดยรวม ๆ ในเกณฑ์ที่เห็นด้วย ทำให้เห็นว่าน่าที่จะได้มีการตื่นตัวในเรื่องนี้ให้มากขึ้น เพื่อให้เกิดผลกระทบ

ในทางที่ติดต่อการแรงงานสัมพันธ์ ต่อบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ตีในการทำงานของผู้ใช้แรงงาน และต่อคุณภาพและปริมาณของผลผลิตในโรงงาน ทั้งนี้จะต้องกระตุ้นให้นายจ้างได้ตระหนักว่าผู้ใช้แรงงานในโรงงานที่มีการศึกษาดี จะส่งผลดีต่อโรงงานและนายจ้างเองในช่วงระยะยาว

2. ในการเลือกเนื้อหาเพื่อให้ความรู้แก่ผู้ใช้แรงงาน ควรเป็นเรื่องที่ผู้ใช้แรงงานได้รับประโยชน์โดยตรงและใช้ประโยชน์ได้ทันที เช่น วิชาค่านกฎหมาย และค่านแรงงาน วิชาอาชีพค่านงานช่าง นอกจากนี้ก็ควรให้ความรู้ในด้านวิชาพื้นฐาน เพื่อผู้ใช้แรงงานจะได้พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนให้สามารถอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการหาข้อมูลใหม่ ๆ ในการช่วยคิดแก้ไขปัญหา

3. จากผลการวิจัยที่ให้ความสำคัญแก่หน่วยงานของรัฐในการติดต่อประสานงาน ในด้านการบริหารการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงงานเป็นอันดับสูง ในขณะที่เดียวกันก็ยังเห็นด้วยกับการที่จะให้ทั้งฝ่ายนายจ้างและผู้ใช้แรงงานเข้ามามีส่วนร่วม เช่น ในเรื่องค่าใช้จ่าย ทำให้เห็นว่าระบบไตรภาคีน่าจะเป็นแนวทางให้การดำเนินงานในเรื่องนี้มีความเป็นไปได้และดำเนินการไปอย่างราบรื่นตามวัตถุประสงค์

4. รัฐน่าที่จะกำหนดไว้ในมาตรฐานแรงงานว่าให้โรงงานต้องจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ตามความเหมาะสมเพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนแก่ผู้ใช้แรงงาน โดยให้ถือว่าเป็นหน้าที่ของนายจ้างที่จะต้องมีส่วนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ใช้แรงงานด้วย นอกเหนือจากการให้ผลตอบแทนในรูปของค่าจ้างแล้ว

ข. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจะได้ทำการวิจัยเรื่องนี้ในกลุ่มประชากรในเขตจังหวัดอื่น ๆ เพื่อจะได้ทราบความคิดเห็นของประชากรในเขตอื่น ๆ ว่าเป็นอย่างไร อันจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข และส่งเสริมให้มีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. ควรจะได้ทำการวิจัยในเชิงทดลองเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เกิดจากรูปแบบของกิจกรรมที่ต่างกัน เพื่อจะได้เป็นแนวทางให้นำมาใช้กับผู้ใช้แรงงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. ควรจะได้มีการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น ด้วยการสังเกต สัมภาษณ์เพื่อศึกษาเจาะลึกในเรื่องผลกระทบที่จะบังเกิดในโรงงานอันเนื่องจากการที่ผู้ใช้แรงงานได้รับการศึกษาศึกษาดีขึ้น เช่น ในด้านความมั่นใจในตนเอง ด้านความสัมพันธ์กับนายจ้างและผู้ใช้แรงงาน ด้านประสิทธิภาพในการทำงาน เป็นต้น